

Onderweg

Inspiratie
voor
reisgenoten

Laat het
koninkrijk
groeien

THEMA: GEVEN

06 **OPINIE**

Wie geeft er nog om de kerk?

Als kerk-zijn weer blij maakt, komt het geld vanzelf, schrijft Gerrit Riemer, want als je hart ergens van overloopt, is geld bijzaak. Een pleidooi om weer verzot op de kerk te worden.

10 **INTERVIEWS**

'Ik ontvang mijn geld rechtstreeks van God'

Hoe kom je aan je geld? De Westerkerk in Amersfoort, de bureaumanager van Steunpunt KerkenWerk en een missionair predikant in Oostenrijk geven vanuit hun eigen situatie antwoord op die vraag.

20 **EYEOPENER**

Delen maakt rijk

Denk eens terug aan de keren dat je iets bijzonders kreeg. Hoe vond je dat? Maakte het je blij? Zo kun jij iemand anders laten voelen door te geven. Jezus geeft daar een belofte bij. Iets geven zorgt ervoor dat je weer ontvangt. Dat is natuurlijk niet de beste reden om te geven, maar het klopt wel.

28 **JEUGDWERK**

Breng niet een boodschap, deel je leven

Sommigen vragen zich af of catechisatie geven aan tieners nog wel zin heeft. Is het voor kerken nog de moeite waard om te investeren in catechese? Wat zijn de opbrengsten ervan? Hans Meerveld deed onderzoek naar catechisatie en we kunnen veel leren van zijn bevindingen.

24 **ONTMOETING**

'Zoals een kind naar een kip kijkt, zo kijk ik naar God'

Boer en filosoof Jan Huijgen begon in 1993 de Eemlandhoeve, een plek waar duurzaam vlees wordt geproduceerd, maar waar mensen ook terecht kunnen voor inspiratie en ontmoeting. Zelf maakt hij de beweging van hoofd naar hart. 'Ik ben nu echt aan het knokken. Ook met God.'

30 **OPINIE**

Laat het zwaard van het oordeel thuis

Hoe kom je in de kerk tot een goed gesprek? Er valt veel te leren van de recente Week van de Dialoog, schrijft Praktijkcentrumadviseur Moniek Mol. Laat je oordelen thuis en probeer door de ogen van de ander te kijken.

14 INTERVIEW

'Puur om geld vragen heeft geen zin'

Je mag als kerk ruimhartig om geld vragen, maar dan moet je wel weten waaróm je dat doet, vindt Gerko Last. Hij werkt als zelfstandig fondswervings- en communicatieadviseur voor een groot aantal goede doelen en kerken. 'Er zit een zingevingskant aan het vragen om geld.'

EN VERDER:

- 4 **Praktijklokaal**
- 12 **Redactioneel** Esther de Hek
- 18 **Stimulans**
- 19 **Column** Koert van Bekkum
- 23 **Nieuws**
- 23 **Colofon**
- 27 **Column** Dick Westerkamp

Stockbeelden: lovelyday12/iStock (pagina 1); DiyanaDimitrova/iStock (pagina 4 onder); Simeon Jacobson/Unsplash (pagina 5 links); andreikorzhys/iStock (pagina 6-7); Floortje/iStock (pagina 8-9); I'm friday/Shutterstock (pagina 10); olgamarci/iStock (pagina 17); KatarzynaBialasiewicz/iStock (pagina 20); Diego Schutman (pagina 30-31).

>> *Introductie*

HNG

Eén van mijn kleinzoons, 6 jaar, is gek op treinen. In 'zijn' treinenland gaan veel afkortingen rond. Verschillende ervan kent hij. De eerste keer dat we treinen gingen kijken, een klein jaar geleden, liet hij bij langskomende treinen regelmatig zo'n afkorting vallen. ICNG, DDZ. Hij ging ervan uit dat ik die kende. Niet dus. Hij verbaasd: ICNG betekent natuurlijk Intercity Nieuwe Generatie! En DDZ heeft te maken met een dubbeldekker. Oké, weer wat geleerd.

Vanuit deze treinenervaring gebruik ik in de kop voor een keer een afkorting, die voor iedereen waarschijnlijk net zo onbekend is als ICNG voor mij was: HNG, Het Nieuwe Geven. Daarover gaat het in deze eerste editie van *OnderWeg* in 2019. Hoe ziet ons geefgedrag eruit, in de kerk en voor goede doelen? Wie rondkijkt, ontdekt al snel dat dit gedrag stevig verandert. Min of meer vaste patronen en verbanden, met daarin zeker ook de kerk als ontvanger van gaven, staan onder druk of vallen weg.

>> In hun 'bus' zit alleen de vaste donatie <<

Ik merk dit ook bij mezelf. Natuurlijk is er de vaste vrijwillige bijdrage – het blijft een vreemde combinatie van woorden – maar die is geen gemeengoed meer. Ook bij mij is de VVB, meer dan in het verleden, onderdeel van een groter geheel, waar incidentele acties – lopen of fietsen voor een aansprekend, heel persoonlijk doel – deel van uitmaken. Ook de deurcollecte is terug van weggeweest. Niet alleen de oude doelen komen langs, met collectebus en al, ook studentikoze jongeren gaan langs de deuren om welbespraakt te vertellen hoezeer zij warmlopen voor dat éne doel. In hun 'bus' zit alleen de vaste donatie, een eenmalige gift kan niet.

Er zijn diverse Bijbelgedeelten die gaan over geven. In één ervan, in Lucas 12, staan woorden van onze Heer, over het verkopen van je bezittingen en het weggeven van de opbrengst ervan als liefdegave, als aalmoes. Het gedeelte eindigt met deze uitspraak: 'Want waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn.' Aardige vraag voor mij, aan het begin van 2019: waar is, als het om géven gaat, mijn hart?

Leendert de Jong,
hoofdredacteur *OnderWeg*

Aandacht voor de context van de kerk

Wie meer te weten wil komen over een plaatselijke kerk gaat vaak naar de website. Soms word je daar echter niet veel wijzer van: er staat een grote hoeveelheid informatie, uiteraard met allemaal positieve beschrijvingen. Het is dan ook opmerkelijk dat op de website van De Levensbron (GKv) in Ureterp het gemeenteprofiel zomaar door iedereen te downloaden is. Het is opgesteld na het vertrek van ds. De Boer, een paar jaar geleden, en bevat een overzicht van de sterke en zwakke punten van de kerk. Eerlijkheid voorop dus. In de opzet van het document sluit Ureterp aan bij een vergelijkbaar document van de GKv Apeldoorn-Zuid. Beide kerken vermelden ook de rol van het Praktijkcentrum in het beantwoorden van de

(beeld archief De Levensbron)

vraag: wie zijn wij?

Het gemeenteprofiel bevat verder een demografische schets, inclusief de leeftijdsopbouw, en een kort overzicht van de kerkgeschiedenis van Ureterp. Want een kerk is geen zwerfsteen die zomaar ergens terechtgekomen is, maar is geworteld in de plaatselijke samenleving. Dat besef krijgt in

steeds meer kerken handen en voeten. De plaatselijke cultuur is daarbij een belangrijke factor. Het gemeenteprofiel van de GKv Ureterp noemt bijvoorbeeld de sterke familiebanden, die in een plattelandsgemeente heel belangrijk zijn. Dat is mooi, maar soms ook hinderlijk: komen anderen in de gemeente daardoor wel voldoende in beeld?

Webtip

www.delevensbronureterp.nl/over-ons

Op weg naar duurzaamheid

Wat heeft duurzaamheid te maken met de tweede bede van het Onzevader: laat uw koninkrijk komen? Voor sommige christenen sluiten die twee elkaar juist uit: duurzaamheid gaat over deze wereld en het koninkrijk van God gaat over de toekomst. Moet je je dan over deze aarde wel zo

De gemeente krijgt praktische tips over duurzaamheid, met als eerste bijdrage: in vijf stappen naar een energiezuinig huis.

druk maken? In de NGK Assen weten ze inmiddels wel beter. Ook doordat in een themadienst de verbinding werd gelegd tussen de tweede en de derde bede, die gaat over het doen van Gods wil op aarde. Goede zorg voor het milieu stond in die dienst centraal. Kerkelijk werker Arend Dekker sprak naar aanleiding van Matteüs 6:19-34 over liefde voor duurzaamheid en werkte dat naar drie kanten uit: liefde voor de schepper en de schepping (en je taak), liefde voor de medemens, en liefde voor de toekomst. Er werd direct een vervolg aan gegeven: er was biologisch gebak bij de koffie na de dienst en een ruilbeurs voor kleding en boeken. Bijzonder was de aandacht voor kinderen, vaak een moeilijk punt: hoe breng je de nieuwe generatie het besef van duurzaamheid bij? Voor een ecologisch verantwoorde opvoeding bleek Psalm 8 een goede start te bieden: ontzag voor de schepper en liefde voor kinderen. De inzet op duurzaamheid krijgt een vervolg in het eigen kerkblad *Onderweg* (!), waarin voortaan praktische tips komen over duurzaamheid, met als eerste bijdrage: in vijf stappen naar een energiezuinig huis.

Geen jeugdwerker, maar samen aan het werk

Er zijn inmiddels tal van voorbeelden van jeugdwerkers die prachtig werk doen. Vaak in een gemeente, soms in het verband van een classis, zoals Bob Venus in de GKv-classis Amersfoort. De GKv Haren slaat een andere weg in. Ook daar was het plan om een jeugdwerker aan te stellen. De concurrentie van andere gemeenten was echter kennelijk te groot: ze konden niemand vinden.

Daarbij hoort dat heel de gemeente open omgaat met twijfels, vragen, afkeer en boosheid.

Er is wel grote behoefte: jongeren haken af, net als elders. Maar ook ouderen, om verschillende redenen. 'Dit is mijn kerk niet meer', zeggen sommige ouderen. Bij jongeren gaat het vaak om twijfel. Volgens de kerkenraad komt het 'nog dichterbij, als ze daarbij aangegeven dat wij (ouders en/of ouderen) hen niet of onvoldoende hebben gezien en gehoord tijdens hun vallen en opstaan op hun reis naar Jezus. Dat voelt alsof wij als het

ware een blokkade zijn geweest in hun geloofsgroei. Auw!' Is er daarom een jongerenwerker nodig? 'Het lijkt ons zeker zo belangrijk om (nog meer) te werken aan verbinding tussen de generaties in de gemeente', aldus de kerkenraad, die daarom wil stilstaan bij *thuis-zijn* in de gemeente van God, met speciale aandacht voor jongeren. Dat leidt tot een nieuwe taakstelling: 'Het is onze taak jongeren in de gemeente een "veilig thuis" te bieden, waar zij er helemaal (met al hun vragen en twijfels) mogen zijn en waarin "ouderen" een voorbeeld zijn in openheid, nieuwsgierigheid, kwetsbaarheid en verlangen.'

Je thuis voelen in de kerk is geen doel op zichzelf, maar een voedingsbodem voor geestelijke groei. Daarbij hoort dat heel de gemeente open omgaat met twijfels, vragen, afkeer en boosheid. De kerkenraad sluit daarin aan bij de hang naar echtheid in deze tijd: (jonge) mensen willen gezien en gehoord worden en ouderen kunnen in alle openheid daarbij helpen. Dan is één ding wel belangrijk: het besef dat de kerk nooit 'mijn kerk' is geweest. 'Het is de kerk van Jezus, een zoekplaats voor twijfelaars, afvalligen, hoeren en tollenaars (zijn we dat in zekere zin niet allemaal?), een plaats voor iedereen die door Jezus gered wil worden.'

Webtip

Moniek Mol van het Praktijkcentrum heeft onderzoek gedaan naar het thuisgevoel van jongeren. Zie: www.praktijkcentrum.org/onderzoek > 'Stimulerende factoren voor het thuisgevoel van jongvolwassen leden van de Westerkerk'.

En verder

- Sommige kerken maken een filmpje om zichzelf voor te stellen. Zo ook de GKv Zuidwolde (Drenthe). Zie goo.gl/YizuNi.

- Andere kerken gebruiken de eigen website om zich voor te stellen. Dat kan de webredactie doen, maar je kunt ook gemeenteleden aan het woord laten over het geloof. Dat gebeurt bijvoorbeeld op de websites van de Koningshof (GKv Apeldoorn-Centrum) en van de Morgensterkerk (GKv) in Den Haag. De Koningshof geeft haar leden de gelegenheid om hun eigen verhaal te vertellen en de Morgensterkerk plaatst filmpjes met getuigenissen van gemeenteleden.
- Laten we wat doen voor de wijk Stadshagen, dachten ze in de GKv Zwolle-West. Daaruit ontstond het initiatief Stadshaagse samenbeleving. Een groep mensen uit de Fonteinkerk had de droom om voor iedereen een gratis avondje uit te organiseren. De eerste editie – in 2015 – was een groot succes. Een toneelvoorstelling van Fontein Theaters vormde de hoofdmoot van de avond. Dit jaar was er een nieuwe show, weer met de eigen theatergroep en weer in de Fonteinkerk. Zie stadshaagsesamenbeleving.nl/het-initiatief.

Wie geeft er nog om de kerk?

Als kerk-zijn weer blij maakt, komt het geld vanzelf, schrijft Gerrit Riemer, want als je hart ergens van overloopt, is geld bijzaak. Een pleidooi om weer verzot op de kerk te worden.

tekst **Gerrit Riemer**

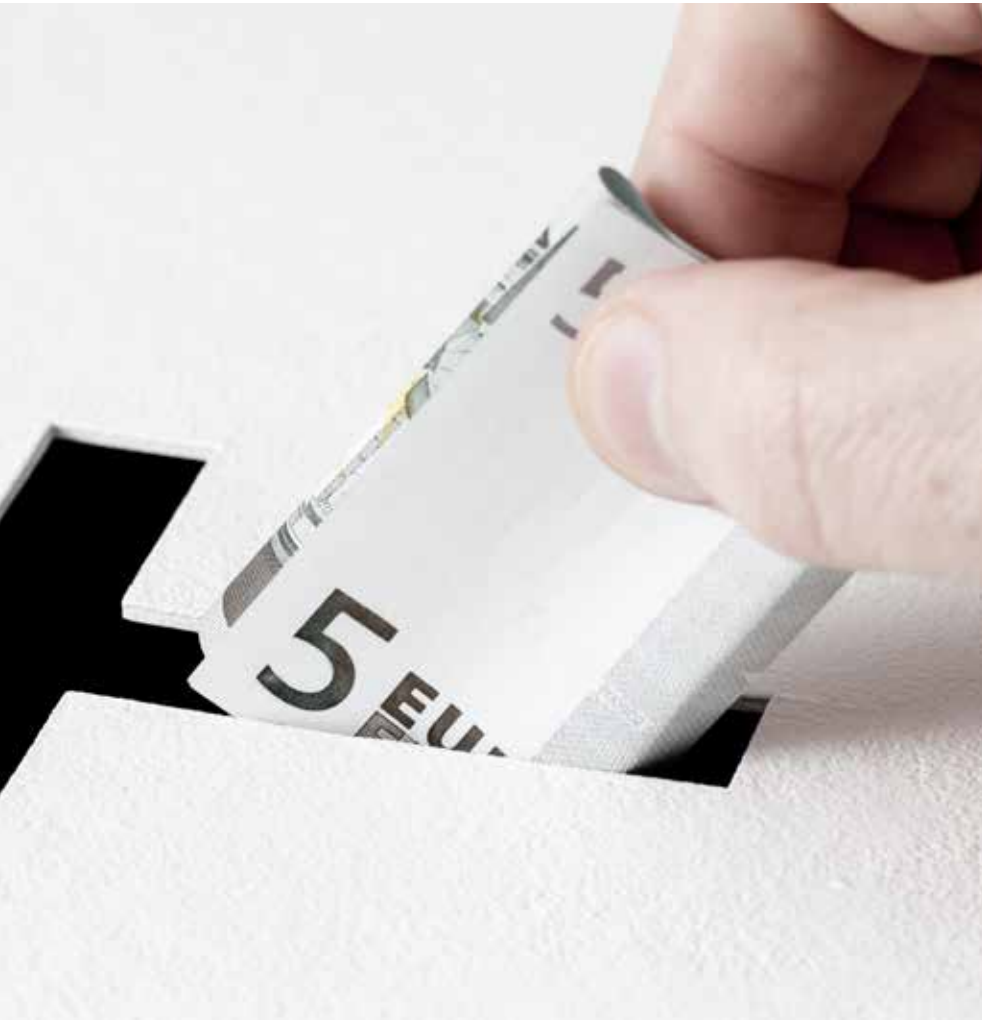
In de jaren tachtig werkte ik mee aan de opbouw van de kerken op Papoea, Indonesië. Het financieel onafhankelijk maken van de kerken was misschien wel het heetste hangijzer. Ik weet nog goed dat een evangelist na een cursus boos op mij afkwam, omdat ik de cursisten 1 Timoteüs 6:10 had voorgehouden: 'Want de wortel van alle kwaad is geldzucht.' Ik had daar een lelijke boom bij getekend, een beetje à la Marten Toonder in zijn Donkere Bomen Bos. De metafoor van de wortel vraagt daarom. Het woord 'geldzucht' vormde de wortelstronk van de boom, het woord 'kwaad' was de stam en de

takken verbeeldden allerlei uitwassen van dat kwaad. Dat hakte erin, zo bleek uit de boosheid die ontstond. 'Denkt u echt dat wij zo in elkaar zitten? Moet u zeggen, rijke witte man!' Hoe zou u reageren als ik diezelfde boom in uw tuin zou planten? Misschien hoopt u dat we die woorden van Paulus niet zomaar kunnen toepassen op onze tijd, onze mentaliteit en onze cultuur. Maar zou het hart van de mens veranderd zijn? Het Schriftwoord over de wortel van het kwaad zal echt wel gelden voor alle tijden en raakt dus wellicht ook ons geefgedrag. Dat is even slikken.

Uithaal

Paulus' stevige taal over geldzucht keert ongetwijfeld niet het tij van het tanende geven voor de kerk. Er zijn diepere gedachten nodig. Woorden die ons raken in ons hart, die ons op onze plaats zetten en die ons doen beseffen dat alles wat wij bezitten niet van onszelf is. Zoals David in Psalm 24 belijdt: 'Van de HEER is de aarde en alles wat daar leeft, de wereld en wie haar bewonen.' Daarmee geeft David aan dat hij weet wie hij is en dat hij zijn plaats kent, inclusief de daaraan verbonden mogelijkheden, rechten en plichten. Dit geldt voor alle mensen in alle tijden

In het offer van zijn Zoon leerde God ons om alles voor anderen over te hebben.

en op alle plaatsen. Dat bewijst zich in vergelijkbare verzen als Psalm 50:10, Haggai 2:7-9, Exodus 19:5 en in het Nieuwe Testament 1 Korintiërs 4:7 en 1 Timoteüs 6:7. In dat laatste vers bereidt Paulus de uithaal over geldzucht voor: 'Wij hebben niets in deze wereld meegebracht en kunnen er ook niets uit meenemen.'

>> 'Moet u zeggen, rijke witte man!' <<

Dit moet een Bijbelse basislijn zijn in ons nadenken over ons bezit en ons geefgedrag. Dat begint met bewust belijden wat wij als gelovig mens hebben en wie wij zijn: rentmeesters en geen bezitters, niet van onszelf, maar van Christus, gekocht en betaald, kinderen van God. Dat was de rijke man die zijn schatten voor zichzelf hield vergeten. Hij was rijk, maar niet rijk in God (Lucas 12:21). Hij was zijn plek en zijn rechten en plichten vergeten. Jezus noemt hem een dwaas.

Pantomime

De Bijbelse grondgedachte over bezit

>> Hij is de eerste aan wie je moet denken als je je loon krijgt <<

en het delen daarvan wordt door het oude Israël prachtig uitgebeeld in de regel om bij de gersteoogst eerst een schoof te maken voor de Heer en die bij de priesters te brengen. En die gedachte van de eersteling komt vaker voor: de eerstelingen van de tarweoogst, van de vruchten, het deeg, de olie, de wijn, het koren. Je ziet het voor je: handen en voeten, lachende gezichten en blije priesters. Het onderstreepte de belijdenis dat alles van de Heer is, dat Hij de eerste is aan wie je moet denken als je je loon krijgt en je leven inricht.

Het geven van de eerstelingen laat als een pantomime zien: 'Aan U behoort, o Heer der heren, de aarde met haar wel en wee, de steile bergen, koele meren, het vaste land, d'onzeekre zee' (Liedboek voor de Kerken 479). Het toont het diepe vertrouwen van mensen die leven voor het aangezicht van God en maakt indrukwekkend duidelijk wat die mensen ten diepste willen: 'laat dan mijn hart U toebehoren!' Daar gaat het om, ook als we nadenken over ons geefgedrag vandaag.

Zou dit niet ons grootste verlangen moeten zijn? Dat we met heel ons hart van Hem zijn en dat we daarom automatisch eerst aan de Eerste denken als we onze inkomsten binnenkrijgen (zie ook Spreuken 3:9, NGB-1951)?

Lasten

In het oude Israël en in een economie van verzamelaars en jagers (zoals op Papoea, waar het leren omgaan met geld nog op gang moest komen) had

>>

je het 'voordeel' dat er in letterlijke zin gedacht kon worden aan het geven van de eerstelingen. Je vangt een paar vissen en geeft er één aan de evangelist. God blij, evangelist blij, gever blij. In onze monetaire economie is dat moeilijker. Wie denkt er nou eerst aan de Heer als hij zijn loon op zijn bankrekening ziet binnenkomen (als je dat moment al meemaakt)?

Eerst iets apart zetten voor Hem: ik sta daar zelden bij stil. Eenmaal per maand wordt automatisch geld voor de kerk afgeschreven. Het valt onder mijn vaste maandelijkse lasten, naast belastingen, de energienota, verzekeringen en de rente van mijn aflossingsvrije (yes!) hypotheek. Daar is op zich niks mis mee, maar het is wel jammer. Ik mis de blijdschap van het eerstelingenmoment, waarin contemplatie verbonden wordt aan een rituele handeling.

Die verzakelijking kan zich tegen je keren. Het kan de geloofsbasis van je bestaan zo aantasten dat je geleidelijk vergeet dat je met heel je hart toebehoort aan God in de hemel. Die koude, administratieve vorm van ons geven is misschien mede de oorzaak van het bloedarme geefgedrag voor de kerk. Misschien.

Blijmoedig

Zou het helpen om een geefliturgie in te stellen, waarin met flappen zwaaiende mensen blij naar voren lopen? Ik denk het niet. Bovendien redden we het niet met uiterlijke vormgeving; er is een diepere oorzaak. Het stagneren van de inkomsten van de kerk heeft misschien wel helemaal niet te maken

De koude, administratieve vorm van ons geven is misschien mede de oorzaak van het bloedarme geefgedrag voor de kerk.

met geldzucht, een afgenomen besef van wat onze plaats is, een verminderd hartsverlangen om bij God te horen of de liturgische vorm van onze offerhandeling. Het omgekeerde is wellicht juist waar: door een toegenomen verlangen om voor God te leven, zoeken geldstro-

men een andere weg!

Geven speelde zich voor christenen vaak af tussen tussen de brandpunten kerk en diaconie. Die vanzelfsprekendheid begint nu allerlei scheuren te vertonen. Hebben kerken en kerkelijke organisaties dat aan zichzelf te danken? Misschien werd door het verzakelijken van onze geefhandelingen de passie gestaag om zeep geholpen. God heeft de blijmoedige gever lief, zegt Paulus in 2 Korintiërs 9:7, maar kan die blijmoedigheid wel gedijen in een geefcultuur die zich tooit met woorden als quota, vaste vrijwillige bijdrage,

>> De vaste vrijwillige bijdrage wordt niet ervaren als het brengen van de eerste schoof naar de priesters <<

traktement, financiële verantwoording, begroting en collecte? De VVB wordt niet ervaren als het brengen van de eerste schoof naar de priesters, wel als een opgelegde offergave, procentueel vastgesteld op basis van de hoogte van je inkomen. Die praktijk staat ver af van Paulus' opmerking over de blijmoedige geveer: 'Laat ieder zo veel geven als hij zelf besloten heeft, zonder tegenzin of dwang, want God heeft lief wie blijmoedig geeft' (2 Korintiërs 9:7, zie ook Psalm 119:108). Geefgedrag zonder blijdschap is ten dode opgeschreven.

Gek

Aan de hand van het voorbeeld van een

voetbalclub proberen kerken weleens de logica van het geven te demonstren: ben je lid van een club, dan is het logisch dat je contributie betaalt, toch? Ook is het logisch dat je meer betaalt als de kwaliteit beter is (het gras, de accommodatie, de trainer). Al die zaken hebben hun prijs en iedereen vindt dat logisch, ook al weten ze dat een zak geld geen goal kan scoren (Johan Cruyff). Dat doen de spelers die ze aanbieden. Dat doet het team waarvoor ze pal staan en die ze overal naartoe volgen om ze aan te moedigen. Het draait om passie. Geld is bijzaak en volkomen logisch.

De vergelijking met de voetbalclub loopt behoorlijk mank als er alleen maar geroepen wordt: als je lid bent van een voetbalclub, betaal je toch ook? Nee, het zit zo: als je gek bent van een voetbalclub, dán betaal je. Toegepast op de kerk: als je gek bent van de kerk, dan is betalen geen probleem. Precies dáár zit hem de kneep. De veilige vanzelfsprekendheid van vroeger bestaat niet meer. Steeds vaker kun je horen dat mensen wel veel hebben met geloven, maar niet met de kerk. Ze bedoelen dan de kerk als instituut, die bakken geld kost. Ze zoeken een uitweg. Is kerkloosheid een optie? Terug naar de basis, simpel en daadkrachtig geloven, als een soort beweging achter Christus aan, om goed en recht te doen, om lief te hebben en voor de schepping te zorgen. Dat is niet per se goedkoper, maar daar kan je hart van overlopen. En dan is geld een bijzaak. Daar organiseren we wel een inzamelingsactie voor, via crowdfunding bijvoorbeeld. Dat loopt als een trein.

Infrastructuur

Als kerk-zijn weer blij zou maken, zou de blijmoedigheid om te geven opbloeien. Met klassiek Schriftbewijs is makkelijk aan te tonen dat kerk-zijn onlosmakelijk verbonden is met gelo-

>> De kerk moet ongegeneerd en gepassioneerd school van liefde willen zijn <<

ven in God en in Christus, maar met dat soort argumenten red je het niet. Er is te veel misgegaan toen kerken wél volgens deze Bijbelse logica opgebouwd en onderhouden werden. Ze scheurden, keer op keer. Het werden kerken van ons kent ons. Kerken waar de ander – de andersgezinde, de andersgeaarde, soms zelfs de andersgekleurde – er niet bijhoorde en waar de vrouw de man onderdanig moest zijn. Je moet dit, je mag dat niet. Daar loopt de huidige generatie niet meer voor warm. Integendeel, ze lopen erbij weg.

Ik weet zeker dat het instituut kerk onmisbaar is voor alles waar het écht om gaat in het christelijke geloof: de komst van Gods koninkrijk, de eredienst, het doorgeven van het geloof, het doorklinken van Gods woorden van liefde en vergeving, het bevorderen van gerechtigheid, het betonen van ontferming, enzovoort. Maar dan zal de kerk ongegeneerd en gepassioneerd school van liefde moeten willen zijn, als infrastructuur onmisbaar voor de economie van Christus' liefde in de wereld. Dan, geloof me, komt het geld vanzelf, omdat we dan weer gepassioneerd weten dat we éérs en voor alles willen leven voor deze God van liefde, die ons in het offer van zijn Zoon leerde om alles voor anderen over te hebben.

Gerrit Riemer is emeritus predikant van de GKv Onnen.

Hoe kom je aan je geld? De Westerkerk in Amersfoort, de bureaumanager van Steunpunt KerkenWerk en een missionair predikant in Oostenrijk geven vanuit hun eigen situatie antwoord op die vraag.

tekst **Jan Kas**

‘Je kunt als commissie niet verslappen’

Gemeenteleden zitten in een poncho of onder een paraplu in de kerkenbanken omdat er geen geld is om het dak te repareren. En omdat de kerk bezuinigt, geeft een 16-jarige huwelijkscatechisatie, voor maar 3 euro per uur. Met opmerkelijke videofilmjes bracht de Westerkerk (GKv) in Amersfoort in 2015 de vaste vrijwillige bijdrage (VVB) onder de aandacht. Inez Petter, toen ‘gewoon’ gemeentelid, nu voorzitter van de commissie van beheer, blikt terug.

‘De filmpjes waren met nadruk gericht op jongvolwassenen, een groep die geen of weinig VVB betaalt. In 2015 stond bovendien een rigoureuze verbouwing van het liturgisch centrum gepland, met allerlei technische mogelijkheden voor beeld en geluid, om klaar te zijn voor de toekomst. Er was dus ook extra geld nodig. De video’s hadden als doel de bewustwording bij jongeren te vergro-

ten, zodat ze hun VVB zouden gaan bijdragen.’ De filmpjes waren voor én door jongeren, want jongeren uit de gemeente maakten ze. Inez Petter: ‘Bij projecten zoeken we altijd naar mensen die voor dat specifieke doel hun talenten kunnen inzetten. De Westerkerk is gezegend met een paar creatieve jongvolwassenen en goede projectmanagers. Die heb je wel nodig bij zoiets. In onze gemeente kun je goed een sketch doen. Er wordt inhoudelijk over nagedacht. Zaken worden benoemd, zowel onze kracht als onze kwetsbaarheid.’

Hadden de video’s effect?

‘Filmpjes maken alleen heeft geen zin. Het gaat om het totale communicatieplan. Belangrijkste onderdeel van de campagne was een belactie in de gemeente. Er is goed de tijd genomen om op

alle fronten helder te communiceren. Een maand lang is in de kerkdiensten aandacht aan de VVB gegeven. We werkten met flyers, er waren toezeggingskaarten en met een extra belronde benaderden we de mensen die nog niet hadden aangegeven of en hoeveel VVB ze gingen betalen.'

In een ander filmpje waarin twee meisjes fitnessen werd de VVB vergeleken met de contributie voor een sportclub. Is de boodschap overgekomen en hebben de video's meer en hogere bijdragen opgeleverd?

'Jazeker, we zouden het iedere gemeente aanraden. De generatie van 40 jaar en jonger weet vaak niet goed hoe GKv-gemeenten financieel in elkaar steken. Blijkbaar hebben ouders en kerkenraden daarover niet of te weinig met deze groep gesproken.'

Inez Petter: 'Ken je de levenskunst van het geven?'

Profiteert de commissie van beheer na drie jaar nog van de campagne?

'Nee, we moeten eigenlijk elke twee jaar iets dergelijks doen. Kerkelijke bijdragen worden niet meer vanzelfsprekend gegeven. Om het financieel rond te krijgen, moet de VVB onder de aandacht blijven. Je kunt als commissie daarin niet verslapen.'

>> 'We zouden het iedere gemeente aanraden' <<

Het is ook een geestelijk verhaal. Ken je de levenskunst van het geven? Vier je gemeente en geef ruimhartig. Dat is meer dan je lidmaatschap van een sportclub. Daarom heeft de commissie van beheer met de kerkenraad en de predikanten afgesproken om vooral gewoon open over geld te spreken en dit thema geregeld in de preken te laten terugkomen.'

Hoe gaan gemeenteleden met de VVB om?

'Het blijft nodig dat dit aandacht krijgt. Gemiddeld wordt er per maand iets te weinig gegeven. Elk jaar in december doen we dus een oproep om het gat te vullen. Dat lukt tot nu toe. Onze gemeente gaat nu over op digitaal collecteren. Voor de gemeenteleden is dat laagdrempelig, duidelijk en concreet. Het helpt de commissie van beheer om het geefgedrag nog beter te analyseren en waar nodig bij te sturen.'

De filmpjes van de Westerkerk zijn terug te zien op YouTube. Zoek op 'Westerkerk Amersfoort'.

'Een andere manier van communiceren doet het heel goed'

Ruurd Kooistra is bureaumanager van het Steunpunt KerkenWerk (SKW), dat onder meer GKv-en NGK-gemeenten ondersteunt bij hun wettelijk verplichte ANBI-publicaties. Die taak geeft het SKW tevens inzicht in hoe gemeenten er financieel voorstaan.

'De afdrachten voor het landelijke kerkenwerk geven niet veel problemen', zegt Kooistra.

'Plaatselijke gemeenten stoeien veel meer met de totale boekhouding, de betrokkenheid van gemeenteleden en hoe die financieel bijdragen. De vraag hoe je ze "betalend" houdt, is voor kerkenraden en commissies van beheer veel meer een uitdaging voor de toekomst. De landelijke quota zijn maar een klein percentage van wat er speelt. Een dominee, een koster en een kerkgebouw zijn de grote posten. Hoe bevorder je dan het geefgedrag?'

Wat ziet u gebeuren?

'Standaard rapporteren in de gemeente met een balans- en resultatenrekening is erg uit de tijd. Zeker als daar veel financiële teksten bij staan die velen niet begrijpen. Je moet aan de andere kant beginnen: waarvoor zijn we kerk? Wat komt daar allemaal bij kijken? En wat kost het eigenlijk? Maak dat zichtbaar. Een andere manier van communiceren, zoals de filmpjes van de Westerkerk in Amersfoort, doet het heel goed in de kerken.'

Wordt er dan ook bewuster bijgedragen?

'Ik zie dan zelfs hogere bijdragen. Er is veel onkunde en onwetendheid. Jongere kerkleden die net een eerste baan hebben en die van huis uit het begrip VVB niet kennen, hebben geen flauw benul. Ze komen in de kerk en vinden het allemaal mooi geregeld. Je moet actief achter hen aan gaan en vertellen: we zijn met elkaar kerk, we dragen allemaal een steentje bij en die steentjes van jou liggen daar, daar en daar. Daarnaast is het ook een kwestie van prioriteit.'

>>

Glimlach

Als het jaar nog pril en onontgonnen is, soes ik het liefst zo lang mogelijk door op de rustige cadans van deze spaarzame weken dat Nederland niet op volle toeren draait. Spreek mij van zachte dingen en laat lichtjes en kaarsjes branden, files beperkt blijven en de goede wensen niet ophouden. Ik houd van dit droomland.

O zeker, ik weet dat ik mij koester aan een mooie illusie, die zomaar in het niets kan verdwijnen door de nieuwste tweets van Trump of – dichter bij huis – door ons kerstnummer erbij te pakken, waarin de chronisch zieke Ingeborg zegt: 'Mijn leven is – kort samengevat – de dag zien door te komen.' Hoezo begoocheld dommelen in een wereld die doet huilen?

>> Ik wilde wat zeggen,
maar durfde niet <<

Net voor Kerst zat ik in de wachtkamer van de huisarts tegenover een oud, fragiel dametje. Ze was zichtbaar nerveus; met haar gerimpelde rechterhand tikte ze onafgebroken op de knop van haar wandelstok. Om haar heen staarden mensen op hun mobiel of voor zich uit, en zij tikte maar door. Ik wilde wat zeggen, maar durfde niet, dus ving ik haar blik en glimlachte. Zij glimlachte terug, ook toen ik bij de huisarts geroepen werd en wegging.

In een wereld die ook in 2019 (tenzij onze Heer terugkomt) vergeven zal zijn van gebrokenheid, onrecht, lijden en ruzie kan de glimlach zomaar een doeltreffend antwoord zijn, besefte ik na dat huisartsbezoekje. In zijn kerstboodschap noemde bisschop Gerard de Korte diezelfde glimlach heel fijntjes '*la petite bonté*': de kleine goedheid. 'Grofheid en lomphheid zijn besmettelijk, maar vriendelijkheid is dat evenzeer. De ene glimlach roept de andere op.'

Als hoofdredacteur wil ik niet preken in deze kolom. Daar probeer ik althans alert op te zijn; preken horen jullie immers al genoeg. Ik verkondig dus niet het 'evangelie van de glimlach', maar roep simpelweg op dit jaar vaker en bewuster te glimlachen – in de kerk en daarbuiten. Of om met De Korte te spreken: 'Een kleine daad van goedheid vormt iets groots in het licht van het geloof.' (punt)

Esther de Hek, hoofdredacteur *OnderWeg*

Waarom?

'De kerkelijke betrokkenheid is anders dan voorheen. Je kunt een communicatievorm bedenken die helemaal bij de tijd is, maar als daar geen boodschap in zit die aan mensen de urgentie duidelijk maakt, heb je nog steeds gemeenteleden die niet bijdragen. Vroeger wist iedereen wel dat het heel logisch is dat je aan de kerk en het landelijke kerkverband bijdraagt. Mijn moeder zei: "Wij gaven eerst aan de kerk, daarna kochten we pas een nieuwe bank." Dat was echt van die generatie. Tegenwoordig kopen we eerst een nieuwe bank, een nieuwe tv en een nieuw huis. Vervolgens kijken we of er nog wat voor de kerk over is. Dat is een hele verschuiving in mentaliteit en cultuur.'

Ruurd Kooistra: 'Er is veel onkunde en onwetendheid.'

Heeft de plaatselijke kerk een andere plek in het leven van mensen gekregen?

'Ik zie om me heen nog altijd mensen die heel veel aan de kerk geven. Voor hen heeft dat een hoge prioriteit en dat stralen ze ook uit. Tegelijkertijd is er een grote groep mensen die gewoon niet weten wat de kerk en het geloof in hun eigen leven eigenlijk betekenen of zouden kunnen betekenen. Dan wordt het met het bijdragen aan de kerk, het geefgedrag, ook lastiger.'

Een zorgwekkende trend?

'Het komt er voor de financiële betrokkenheid van gemeenteleden op aan dat ze goed geïnformeerd worden. Tegelijk gebeurt er in gemeenten ook veel wat bemoeit. Stichtingsgemeenten, gemeenten die nieuw worden gevormd, kunnen doorgaans rekenen op goede ondersteuning vanuit andere gemeenten. Gemeenten met veel reserves geven geld aan goede doelen. En aan een regionale actie voor een zendingsproject of voor Verre Naasten wordt vaak goed bijgedragen.'

'Ik ontvang mijn geld rechtstreeks van God'

Klaas Rozema (31), net afgestudeerd aan de TU Kampen, werd in oktober vanuit de Evangelisch-Reformierte Kirche Westminster Bekenntnisses aangesteld als missionair predikant in Innsbruck (Oostenrijk). De Stichting Steun Reformatie Oostenrijk (SSRO) en een vriendenkring staan hem financieel bij. 'De SSRO staat de komende vier jaar garant voor twee derde van het traktement. Voor de helft zal dat opgaan aan belastingen. Zelf moet ik voor ongeveer 1500 euro per maand zorgen. Een thuisfrontcommissie helpt mij daarbij.'

Dat is wel wat anders dan loon ontvangen als werknemer...

'De priesters in het Oude Testament werden door God, via zijn volk, in hun levensonderhoud voorzien. De apostel Paulus heeft het in 1 Korintiërs 9 over "eten en drinken" voor hem en zijn metgezel Barnabas. De opgave die God mij gaf, is Hem present te stellen onder het volk van Oostenrijk. Daar stelt Hij dan tegenover dat Hij, via de vriendenkring, voor mij zorgt.'

Is het zelf organiseren van inkomsten geen extra belasting, die mogelijk zelfs ten koste gaat van je geestelijke werk?

'Het leert me, zo heb ik de eerste maan-

den wel beleefd, juist erg afhankelijk te zijn van God. Het is geen zaak van zo veel mogelijk mensen bellen om zo veel mogelijk geld uit de beurs te rammelen. Het is vooral op de knieën gaan en zeggen: Heer, ik heb het niet in de hand. Wilt U mij laten weten wie ik misschien mag bellen, hoe ik hen mag benaderen? Wilt u me moed geven?'

>> 'Wilt U mij laten weten wie ik mag bellen?' <<

Achter de gevers zie je God die voorziet?

'Ja, dat is mijn ervaring. Ik maakte al een paar keer mee dat ik, juist als ik in een dip zat, gebeld of geappt werd door iemand: "Hé, ik moest aan je denken en zou je graag het komende jaar financieel willen ondersteunen." Dat had ik niet kunnen bedenken. Die persoon stond soms al op mijn lijst om eens te benaderen, maar ik hoefde er helemaal niks voor te doen.'

Het lijkt me niet makkelijk om te moeten 'bedelen'.

'Zo voelt het soms inderdaad. Ik vind het heel makkelijk om te vertellen wat ik allemaal wil gaan doen en hoe de situatie in Oostenrijk is. Hoewel het een rooms-katholiek land is, weten velen amper wie God en Jezus zijn. Maar na dat verhaal verteld te hebben, moet toch aan de vriendenkring de vraag gesteld worden of mensen me willen ondersteunen. Dat blijf ik kwetsbaar en moeilijk vinden.

Voor de ander kan het ook als bedelen overkomen, bijvoorbeeld als ze denken: ik ben familie of een vriend, nu moet ik wel wat geven. Terwijl iedereen dat zelf moet bepalen. God heeft een blijmoedige gever lief. Daar hoort geen dwang bij.'

Is het niet onzeker of die 1500 euro er elke maand is?

'Iedereen kan morgen zijn baan kwijtrafen of sterven door een ramp of hartfalen. Garanties hebben we geen van allen. Alleen in mijn constructie licht het net wat meer op dat ik afhankelijk ben.'

Je leeft wel van geld dat anderen je geven. Voel je je vrij om een deel daarvan, net als andere mensen, aan eigen ontspanning te besteden?

'Dat is een voortdurend gebedspunt. Het is inderdaad anders dan met geld uit mijn vroegere bijbaantjes, waarmee ik gemakkelijker privé-uitgaven deed. Zeker als je bedenkt dat een stel dat het

>> 'Ik blijf het kwetsbaar en moeilijk vinden' <<

zelf niet zo breed heeft iedere maand 50 euro bijdraagt. Ik spreek hier voor alle transparantie over met de thuisfrontcommissie. Ik heb het zo leren zien dat ik mijn geld niet direct van ieder persoonlijk krijg, maar rechtstreeks ontvang van God, die daarvoor wel mensen inzet. Ik heb het van Hem te verwachten.'

Jan Kas is freelance journalist.

Klaas Rozema: 'In mijn constructie licht het net wat meer op dat ik afhankelijk ben.'

Fondswervingsexpert Gerko Last:

‘Puur om geld vragen heeft geen zin’

Je mag als kerk ruimhartig om geld vragen, maar dan moet je wel weten waaróm je dat doet, vindt Gerko Last. Hij werkt als zelfstandig fondswervings- en communicatieadviseur voor een groot aantal goede doelen en kerken. ‘Er zit een zingevingkant aan het vragen om geld.’

tekst **Jordi Kooiman** beeld **Jan de Boer**

De meeste mensen voelen op z'n minst schroom als ze om geld moeten vragen. Gerko Last heeft er zijn beroep van gemaakt, en hij houdt ervan. Na elf jaar als journalist bij het *Friesch Dagblad* te hebben gewerkt, ging hij in 2006 aan de slag bij Red een Kind, waar hij met collega's de fondswervingsafdeling van de grond af opbouwde. Toen hij in 2011 het gevoel had dat hij daar klaar was, ging hij als zzp'er verder.

De stap van de journalistiek naar fondswerving lijkt groot.

‘Ja, het was voor mij een nieuw vak. Als journalist interesseerde ik me wel altijd voor de marketingkant van mijn beroep, zoals abonneewerving, maar toen ik bij Red een Kind kwam, moest ik het vak echt nog leren. Ik heb geprofiteerd van de kennis van organisaties als ZOA, World Vision, Dorcas en Woord en Daad, die op dat moment veel verder waren in hun fondswerving. Ik heb hen allemaal bezocht: “Hallo, ik ben Gerko, hoe werkt deze wereld?”’

Waardoor ging jouw hart voor dit werk kloppen?

‘Ik las het boekje *A Spirituality of Fundraising* van Henri Nouwen. Het is volgens mij niet in het Nederlands vertaald. Nouwen legt een theologische basis onder fondswerving. Wat doe je eigenlijk als je om geld vraagt? Door dat boek heb ik geleerd dat er een zingevingkant aan het vragen om geld zit. Puur om geld vragen heeft geen zin. Fondswerving is zoeken naar mensen die jouw droom delen en hen uitnodigen om deel te gaan

Gerko Last (45) werd geboren in Stadskanaal. Als domineeszoon verhuisde hij vaak, tot hij op zijn 22ste in Leeuwarden kwam te wonen. Daar ging hij niet meer weg. Gerko is getrouwd en heeft drie zoons. Hij gelooft sterk in de benedictijnse principes van dienend leiderschap en omschrijft zichzelf als fondsenwerver, verhalenverteller, communicator en journalist.

uitmaken van die droom met hun talent, hun geld. Fondswerving is geen kwestie van je targets halen, maar van het zoeken van mensen met dezelfde droom. Dit inzicht gaf mij enorm veel vrijheid in het vragen om geld. Ook als mensen nee zeiden, voelde dat niet als een afwijzing. Zij deelden onze droom niet. Prima. Ik moedigde hen wel altijd aan om hun eigen droom te zoeken en daar deelgenoot van te worden.'

Is deze visie een-op-een toepasbaar op fondswerving binnen de kerk?

'Ik denk het wel. Ook in de kerk moet je je afvragen: waarom vraag ik om geld? Dat is niet om de instantie overeind te houden. Het gaat om de missie van de kerk. Die is zo belangrijk dat je in alle vrijheid om geld vraagt. Je geeft omdat je samen kerk bent en discipelen wilt maken. Natuurlijk, voor het lekkende dak is ook geld nodig, maar dat is niet de grond onder je vraag.'

Voor welke kerken werk je op dit moment?

'Voornamelijk voor de pioniersplekken van de PKN en de CGK. Ik ben bijvoorbeeld sinds 2012 betrokken bij Nijkleaster in Jorwerd, een modern protestants klooster, en in opdracht van de Protestantse Kerk Amsterdam doe ik onderzoek naar de vraag: hoe maak je pioniersplekken op termijn financieel zelfstandig? Het is ontzettend inspirerend om met dit levende, springende deel van de kerk bezig te zijn. Fondswerving voor deze plekken is pionieren op zichzelf. Ik help verder verschillende CGK-gemeenten om meer geld uit de vaste vrijwillige bijdragen (VVB) te halen.'

Klopt het dat de inkomsten uit de VVB in de meeste kerken afnemen?

'Ja, dat zie ik in bijna alle kerken. Het is een trend in de hele samenleving dat de trouw aan organisaties verdwijnt. Bij de oudere doelgroep valt het mee, maar

Gerko Last: 'Ook in de kerk moet je je afvragen: waarom vraag ik om geld?'

>> 'Zorg ervoor dat je van alle leden weet hoe ze benaderd willen worden' <<

de jongere generatie – bij fondswerving heb je het dan over veertigers – bindt zich niet meer aan één club. Geven gebeurt veel meer ad hoc, bijvoorbeeld door iets wat je buurman vertelt of door een belletje van een organisatie. Mensen volgen hun hart. Op zich is dat niet erg, maar het maakt het voor organisaties veel onvoorspelbaarder. In de kerk zie je dat de jongere generatie de VVB gewoon een gek ding vindt. Het past niet bij hun manier van geven. Heel vaak hoor ik mensen zeggen: als je een tekort hebt, moet je het zeggen, dan geef ik. Geld inzamelen gebeurt niet meer op basis van een automatisme, maar op basis van vraag. En dus moet je meer vragen. Maar daar zijn we in de kerk niet zo goed in. Ons systeem is ingericht op basis van de VVB.'

Hoe heb je die CGK-gemeenten op dit punt verder geholpen?

'De basis van de acties die we gedaan hebben is dat je graag van alle huishoudens een antwoord wilt op de vraag: wat gaat u volgend jaar financieel doen? Het antwoord maakt niet uit – ik geef hetzelfde, ik geef meer, minder, helemaal niks – maar je wilt een antwoord. Dat is een actie van een paar maanden. Je stuurt iedereen een brief met een antwoordkaart en communiceert daarover ook via de kansel, de mail en de andere kanalen die je hebt. Daarna stuur je nog een brief, en daarna als het nodig is nóg een brief. Alles om ervoor te zorgen dat iedereen die antwoordkaart invult. Het restje gemeenteleden dat na al die brieven nog steeds niet geantwoord heeft, ga je bellen.'

Werkt dat?

'In sommige gemeenten is de actie heel succesvol, in andere een beetje succesvol. Maar er zijn altijd nieuwe gevers en altijd vaste gevers die meer gaan geven. Bovendien weet je door deze actie van iedereen wat ze wel of niet gaan doen. Dat helpt enorm bij het maken van de begroting. Je weet ook van sommige mensen dat ze geen VVB geven, maar dat je ze wel aan het einde van het jaar om geld kunt vragen. Daarnaast creëer je meer draagvlak. Een grote ergernis is dat een kleine club mensen veel

geeft en een grote club weinig. Zo'n actie kan dat veranderen.'

Houden mensen zich aan hun toezeggingen?

'Er zit altijd een verschil tussen wat mensen zeggen en doen, maar daar kun je ze dan vriendelijk op attenderen. We hebben de actie ook in mijn eigen gemeente, de CGK Leeuwarden, gedaan. Er werd 10 procent meer aan giften toegezegd, maar dat haalden we uiteindelijk niet, ook door overlijdens. Als we de begroting niet halen, doen we aan het einde van het jaar een extra oproep. Dat werkt altijd. Geld is sowieso een gespreksonderwerp in onze gemeente, waardoor je meer vrijmoedigheid voelt om zo'n oproep te doen.'

Zijn er nieuwe ontwikkelingen in de fondswerving van goede doelen waar kerken van kunnen profiteren?

'Een trend is dat organisaties dichter bij hun donateurs proberen te komen. Ze willen weten of een donateur rijk is of niet, wat voor type doelen hij ondersteunt en op welke manier hij graag geeft. Dit is volop in ontwikkeling. Veel goede doelen hebben op dit moment de wens om hier meer mee te doen, maar gezondheidsfondsen passen het al actief toe. KWF Kankerbestrijding wil weten waarom jij geld geeft. Heb je iemand verloren door kanker? Of gaat het om een eenmalige gift? In dat laatste geval benaderen ze je niet meer.

De kerk kan dit van goede doelen afkijken. Zorg ervoor dat je van alle leden weet hoe ze benaderd willen worden. Sommigen zullen via de VVB blijven geven, anderen moet je misschien twee keer per jaar vragen om voor een concreet doel te geven. Daarnaast moet je het gesprek met elkaar aangaan, want in de kerk heb je niet alleen een financiële band met elkaar, maar ook een pastorale en diaconale. Dat maakt het lastiger en gevoeliger.'

Het klinkt als heel veel werk. Wie gaat dat doen?

'Ja, het is heel veel werk. De kunst is om mensen te vinden die er lol in hebben. Als je het doet omdat het moet, wordt het heel moeilijk.

De onderliggende vraag is hoe belangrijk je geldwerving in de gemeente vindt. Zie je er samen het geestelijke belang van in? Of is het puur randvoorwaardelijk? Ik kies het eerste, en dan kom ik weer bij die droom uit. Geld is niet het probleem, maar zoek die gemeenschappelijke droom en vraag daar een bijdrage voor.'

Jordi Kooiman is freelance journalist en eindredacteur van *OnderWeg*.

*'Laat ieder zo veel
geven als hij zelf
besloten heeft, zonder
tegenzin of dwang,
want God heeft lief
wie blijmoedig geeft.'
(2 Korintiërs 9:7)*

Lees-, kijk- en luistertips voor geloofs- en gemeenteopbouw

tekst **Debbie den Boer**

De actualiteit van Dordt

In 2018 was het 400 jaar geleden dat de Dordtse Synode begon. Een synode met een blijvende invloed door onder andere het opstellen van de Dordtse Leerregels. Ter ere van de verjaardag van deze synode verschenen verschillende boeken. Zo verzorgde Wim Verboom met *De Dordtse Leerregels* voor een hertaling van dit belijdenisgeschrift

in modern Nederlands, die hij tegelijk voorzag van kanttekeningen (uitgeverij Boekencentrum).

Daarnaast verscheen bij Vuurbaak de glossy *Dordt400*. *Dordt400* biedt een toegankelijke kennismaking met de Dordtse synode; het bekijkt de kernzaken en hoofdrolspelers, maar ook de aanleiding en de gevolgen. Daarnaast gaat het uitgebreid in op de actualiteitswaarde van de thema's die 400 jaar geleden speelden. Hoe kijkt men tegenwoordig bijvoorbeeld naar het vraagstuk van de vrije wil?

A.J. Kunz en H. Vermeulen kozen op hun beurt in hun boek *Dordt dichtbij* (in de Driestarreeks van uitgeverij De Banier) voor een verrassende invalshoek om de Dordtse Leerregels

te actualiseren. Zij betrekken de inhoud van de Dordtse Leerregels op het handelen van christelijke docenten. Dit doen zij door elementen van de Leerregels te bespreken aan de hand van casussen uit de lespraktijk. Daarbij bieden zij gespreksvragen en andere verwerkingsvormen, waardoor het goed mogelijk is om het boek in teamverband te gebruiken.

Theologische blik op economische vragen

Hoe gaan we om met schuldenproblematiek, inkomensongelijkheid en sociale zekerheid? Wat is de rol van de overheid? En welke gevaren dreigen in een (neo)kapitalistische samenleving? Iemand die zich intensief heeft beziggehouden met deze en andere actuele economische vraagstukken is Jurn de Vries, theoloog en voormalig hoofdredacteur van het *Nederlands Dagblad*. In zijn boek *Theologische blik op economische*

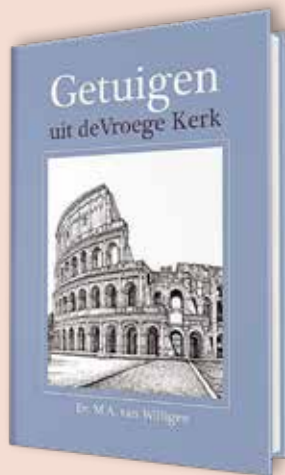
vragen (verschenen als nummer 20 in de TU Bezinningsreeks bij Buijten en Schipperheijn) gaat hij in op de ethische aspecten die hier aan de orde zijn en laat hij zien hoe het eraan toegaat in het economisch denken en handelen. Daarbij laat De Vries zien dat een ethiek die zich baseert op de richtlijnen van de Bijbel inzake goed en kwaad, kan bijdragen aan een levenshouding waarin de liefde – en niet geld en bezit – het handelen bepaalt.

De vroege kerk

Afgelopen december bestond de Stichting Bijbeluitleg Vroege Kerk tien jaar. De stichting, die tot doel heeft een breed publiek bekend te maken met de vroege kerk, vierde dit onder andere met de jubileumuitgave *Getuigen uit de Vroege Kerk* van Marten van Willigen. In dit boek brengt Van Willigen elf getuigen uit de eerste en tweede eeuw na Christus dichtbij, door op zoek te gaan naar de antwoorden op vragen als: wie waren deze getuigen? In wat voor wereld leefden zij? Waaruit bestond hun getuigenis en welke geschriften lieten zij na? Hij maakt daarbij gebruik van het Nieuwe Testament en bronnen uit de vroege kerk, maar raadpleegt tevens archeologisch materiaal.

Eerder verschenen bij deze stichting onder andere het *Dagboek Vroege Kerk*, met twaalf preken van Bijbeluitleggers uit de vierde eeuw, en *Bidden met Augustinus*, met meer dan zoo gebeden van Augustinus. Zie sbvk.nl.

Laten we bidden

Bidden is een zaak onder spanning. Aan de ene kant verlangen we ernaar te groeien in ons gebedsleven, omdat het ons dichterbij God brengt. Aan de andere kant ervaren velen dat bidden niet gemakkelijk is en kan het een worsteling zijn om genoeg tijd vrij te maken om een bloeiend gebedsleven op te bouwen. Vanuit zijn eigen ervaringen met dit spanningsveld ging Theo van den Heuvel (van De Vierde

Musketier) op zoek naar hoe Jezus bidden vormgaf in zijn leven. Zijn zoektocht resulteerde in het boek *Bidden*, waarin hij de lezers aan de hand van de vier evangeliën meeneemt om te ontdekken wat wij van Jezus kunnen leren over het gebed. Wat zei Jezus daarover? En hoe gaf Hij zijn eigen gebedsleven vorm? Wanneer en waar bad Hij? Het is mogelijk om een eerste indruk van het boek te krijgen via www.kok.nl/boek/bidden.

>> Column

Kuddegedrag

De vrijgemaakte kerk heeft volstrekt haar bestaansrecht verloren.' 'Wat je vroeger toch allemaal moest vinden en doen – het was verschrikkelijk! Ik snap soms wel dat m'n kinderen niet meer naar de kerk gaan.' Zomaar twee uitspraken, van een collega-predikant en een oudere zus in de Heer, een paar dagen na elkaar. Toch opvallend.

Natuurlijk, zo moeilijk is het niet. Ooit vormde de GKV een bolwerk met een nogal verkerkelijkte manier van denken, praten en doen. En wee degene die dat bedreigde. Dat is geen mythe, maar inmiddels goed gedocumenteerde geschiedschrijving en aangrijpende literatuur. En kijk dan nu eens! Zijn die kerken niet onherkenbaar veranderd? Waarom gaan ze niet op in de PKN? Waar was het allemaal voor nodig?

>> Je kon best een zak zout zetten naast wat de dominante groep vond <<

De één voelt zich ontredderd, een tweede bevrijd, en een derde doet het verder weinig. Maar het gevoel lijkt inmiddels zo collectief dat het eenvoudigweg niet kán kloppen. Het is eerder een zoveelste voorbeeld van vrijgemaakt kuddegedrag. Na de strijd lust, het kerkisme, de hang naar geloofsgroei, benevelt nu de donkere terugblik de vrijgemaakte geest.

Ga maar na. Is het niet raar om in het gesprek over vroeger voorbij te zien aan het gewone geleefde geloof, waar het nog altijd om draait? Mensen probeerden en proberen samen God te volgen. Ook duurde de periode van koekoek één zang nog geen twintig jaar: van eind jaren zestig tot aan het openbreken van de minizuil halverwege de jaren tachtig. Maar de eigen gemeenschapszin, de interesse in de Bijbel, de maatschappelijke betrokkenheid, en de bereidheid om in geloof drastische stappen te zetten – het gaat allemaal verder terug en is tot op vandaag voelbaar. Vraag het een PKN'er. De (voormalige) vrijgemaakten haalt hij er zo uit.

Velen hebben iets onaangenaams in de kerk meegemaakt. Maar echt slachtoffer van kerkisme en sociale controle waren lang niet zo veel mensen als het nu lijkt. Je kon best een zak zout zetten naast wat de dominante groep vond. Maar ja, dat gebeurde niet. Kuddegedrag. Net als nu. Het zit er diep in.

Koert van Bekkum is universitair hoofddocent Oude Testament aan de ETF Leuven en de TU Kampen.

>> *Eyeopener*

*Geef, dan zal je
gegeven worden.
(Lucas 6:38)*

Delen maakt rijk

Mijn oudtante lag op sterven, een gesprek voeren ging haast niet meer. Ik zat in stilte naast haar. Op het nachtkastje stond een mooie kaars. Na een tijdje zei ik dat tegen haar. Toen zei ze: 'Je mag hem wel hebben als je wilt.' Die opmerking kenmerkte haar leven en liet opnieuw zien hoe diep verweven haar vrijgevigheid was met haar mens-zijn. Ze vond blijkbaar wel de kracht om vrijgeevige woorden te spreken.

tekst **Almatine Leene**

Geven maakt gelukkiger dan ontvangen, maar op de één of andere manier is geven toch echt lastiger. We houden ons bezit liever voor onszelf. Misschien wil je die jurk toch nog een keer dragen. En dat extra bed is altijd handig als er iemand komt logeren. De realiteit is echter dat je die jurk nooit meer aantrekt en dat een opblaasmatras genoeg is als er iemand langskomt. We stellen onze eigen belangen voorop en vergeten vaak dat een ander iets misschien meer nodig heeft dan wij.

Toch is vrijgevigheid niet het tegenovergestelde van eigenbelang. Je kunt er immers baat bij hebben dat mensen gelukkig worden van jouw geefgedrag. Als je dat lastig vindt, denk dan eens terug aan de keren dat jij iets bijzonders kreeg. Hoe vond je dat? Maakte het je blij? Zo kun jij iemand anders laten voelen! Jezus geeft daar een belofte bij. Iets geven zorgt ervoor dat je weer ontvangt. Dat is natuurlijk niet de beste reden om te geven, maar het klopt vaak wel, al kan dat soms lang duren.

Verschil

Een man die een klein winkeltje had, hoorde op een dag geschreeuw buiten. Hij ging kijken en zag een vrouw boos worden op een jongen, omdat die medicijnen had gestolen. De winkelier, die zelf ook niet veel bezat, kwam tussenbeide, betaalde voor de medicijnen en gaf het jongetje te eten en te drinken, want hij wist dat zijn moeder ernstig ziek was. Dertig jaar later zakt de winkeleigenaar op een dag plotseling in elkaar en wordt hij opgenomen in het

ziekenhuis. Zijn dochter krijgt de rekening, maar kan deze niet betalen. Ze gaat langs bij de dokter en legt de situatie uit. De volgende dag krijgt ze een nieuwe rekening. Daarop staat dat alles reeds betaald is met wat de dokter dertig jaar geleden kreeg van haar vader, de winkelier.

Wat de winkelier dertig jaar geleden voor dat jongetje had gedaan was niet zo bijzonder. Toch maakte het een groot verschil in het leven van het jongetje en uiteindelijk ook in zijn eigen leven.

>> Maak eens een lijstje met goede voornemens gericht op anderen <<

Lijstje

Aan het begin van een nieuw jaar zijn we vaak bezig met wat we willen bereiken. We maken goede voornemens: stoppen met roken, meer sporten, minder vlees eten of minder geld uitgeven aan kleding. Die voornemens zijn vaak gericht op onszelf. Daar is op zich niets mis mee, anderen hebben er ook baat bij als jij stopt met roken of minder spendeert aan kleding. Maar het zou goed zijn om ook een lijstje te maken met goede voornemens gericht op anderen. Wat ga jij dit jaar geven? Als je wacht tot je zelf

>>

alles hebt, komt het er nooit van. Het blijft een mentaliteit die van binnenuit moet komen en waar we de heilige Geest hard voor nodig hebben. Uiteindelijk is het beter voor iedereen (ook voor jezelf) om niet alleen gericht te zijn op jezelf. Kijk naar Keanu Reeves en Johnny Depp. Beide acteurs zijn ongeveer even oud en hebben min of meer hetzelfde verdiend. Johnny Depp is bekend van *Pirates of the Caribbean* en *Charly and the Chocolate Factory*. Keanu Reeves ken je wellicht van *The Matrix*. Er is echter een groot verschil tussen deze twee mannen. Johnny Depp gaf de afgelopen 17 jaar 76 miljoen dollar uit aan 14 huizen. Hij spendeerde 18 miljoen aan een superjacht en bezit meer dan 45 voertuigen. In zijn huizen werken 40 bedienden en wordt voor 30.000 dollar aan wijn ingekocht. Zijn reiskosten zijn ongeveer 200.000 dollar per maand. Keanu Reeves daarentegen leeft in een appartement, reist elke dag met de metro en geeft grote delen van zijn inkomsten weg aan liefdadigheid. Johnny Depp zit nu in de schulden. Daar heeft hij niet alleen zichzelf mee, maar ook anderen.

Om over na te denken of door te praten

1. In Handelingen 3:1-10 lezen we het verhaal van de verlamde bedelaar bij de tempelpoort. Ook aan Petrus en Johannes vroeg hij geld. Petrus kijkt hem aan en zegt: 'Geld heb ik niet, maar wat ik wel heb, geef ik u: in de naam van Jezus Christus van Nazaret, sta op en loop.' Bij geven denken we al gauw aan spullen en geld, maar wat kunnen we geven in Jezus' naam, dus specifiek als christen? Wat heeft deze gebeurtenis ons te zeggen?
2. Wat zou jij graag willen krijgen? Waarom? Kun je dat ook aan anderen geven? Denk dan niet alleen aan geld, maar ook aan vergeving of verzoening of gerechtigheid. Dat is soms nog moeilijker, maar het kan veel betekenen. Het kan mensen vrijmaken.
3. Maak een lijstje met goede voornemens en kijk hoe dat anderen positief kan beïnvloeden. Maak ook een lijstje met wat je dit jaar wilt delen/geven. Je kunt daarbij een planning maken met deadlines. Plak het lijstje op de koelkast of noteer het in je agenda.
4. Daklozen vragen vaak geld. Sommigen adviseren om niets te geven. De dakloze blijft dan immers op straat en kan met het geld drank of drugs kopen. Zo help je de dakloze niet. Er zijn ook mensen die zeggen dat je juist wel geld moet geven. Het is niet de verantwoordelijkheid van de gever wat de ontvanger ermee doet. Wat vind jij? Kun je nog alternatieven bedenken?
5. Kijk op YouTube het filmpje over het verhaal van de winkelier. Wat heeft het verhaal jou te zeggen? Zie www.youtube.com/watch?v=bL9KEaike8U.

Als je alles voor jezelf houdt, kan dat gevaarlijk zijn. Je kunt daardoor juist alles verliezen. Het is een oude wijsheid, die Prediker ook al had ontdekt. Alles voor jezelf houden maakt ongelukkig, delen maakt rijk. Al klinkt dat paradoxaal, het is waar. Ook als je niet zo veel bezit als die twee Hollywood-acteurs.

Knuffel

Vrijgevigheid betekent niet zozeer dat je anderen laat delen in wat je hebt, maar ook in waar je weinig van hebt. Veel mensen vinden dat ze te weinig geld of tijd hebben. Als je pas gaat geven zodra je genoeg hebt, dan gebeurt het nooit. Tegenwoordig is geld geven bijna makkelijker dan onze tijd geven. Maar iemand jouw tijd en aandacht geven kan erg veel betekenen. Een gesprek met een dakloze geeft hem of haar menswaardigheid, ook als je de straatkrant niet koopt. Vraag eens waar hij of zij is geboren en waar hij of zij slaapt, dat kan al veel betekenen. Vrijgevigheid begint met menswaardigheid. De ander is Gods evenbeeld en verdient daarom altijd respect. Geven kan dan ook nooit eenrichtingsverkeer zijn. Je ontvangt altijd iets terug, als je daarvoor openstaat. Een gebed, een glimlach, waardering, of een fijne knuffel. Ik maakte een keer een praatje met een dakloze en toen ik verder wilde lopen, wilde hij voor mij bidden. Hij kon niet veel geven, maar zijn gebed deed mij ongelooflijk goed. Wat een geschenk!

Glinstering

In wat we geven en ontvangen, zien we een glinstering van Gods liefde voor ons. Hij heeft zijn leven gegeven voor ons, zodat wij ons leven met anderen kunnen delen. Want ons leven behoort aan Christus. Alles wat we hebben, behoort aan God. Hij zorgt voor ons en daarom kunnen we ook voor anderen zorgen.

Als dat nog niet genoeg motiveert, is het misschien goed om te denken aan de dag dat jij er niet meer bent. Je kunt niets meenemen en daarom is het mooier om nu al uit te delen. En ook dan geldt: geef, want je zult in het nieuwe leven zo veel meer terugontvangen. Dat besepte mijn oudtante waarschijnlijk het meest intens op haar sterfbed.

Almatine Leene is docent dogmatiek aan Hogeschool Viaa in Zwolle, onderzoeker aan de Universiteit van Stellenbosch en predikant van de Nederduits Gereformeerde Kerk Stellenbosch-Wes. Dit artikel is een bewerking van een gedeelte uit haar boek *Een mens te zijn op aarde. Leven tot eer van je Schepper* (Utrecht (Boekencentrum), 2018).

Nieuws

Nieuwe hoogleraren aan TU Kampen

Aan de TU Kampen is Hans Schaeffer benoemd tot hoogleraar praktische theologie, met bijzondere aandacht voor praktische ecclesiologie (gemeenteopbouw) en liturgiek. Hij was universitair hoofddocent. Gert Noort is benoemd tot bijzonder hoogleraar protestantse en evangelicale missie aan een nieuwe leerstoel, gevestigd door de Nederlandse Zendingraad (NZR). Deze bijzondere leerstoel beoogt met onderzoek en onderwijs een bijdrage te leveren aan de bestudering van verschillen en overeenkomsten tussen missionaire organisaties van protestantse en evangelicale signatuur, vanuit hun theologische uitgangspunten en in hun missionaire praktijken. Naast zijn benoeming voor twee dagen in Kampen blijft Gert Noort directeur van de NZR.

Training en instructie voor beamteams

Op 9 februari (10.00-13.00 uur) organiseert Opkijken.nl in de Koningskerk in Zwolle een bijeenkomst voor beamteams. De bijeenkomst is ook via een livestream te volgen. Er zijn tal van workshops en er worden onder meer best practices uit de kerken gepresenteerd. Meer over de inhoud van de workshops en aanmelden: www.opkijken.nl/Nieuws/kom-naar-bijeenkomst-beamteam. In het beamerportal van Opkijken.nl zijn informatie, tips en trucs te vinden rondom het beamen in de kerk. Het beamteamportal ondersteunt kerkelijke beamteams.

Komen en gaan

Verbonden aan de GKv Ridderkerk: J.R. Geersing (GKv 's-Hertogenbosch); aan de NGK Wezep als jeugdpredikant (in deeltijd): C.W. Lodewijk (GKv/NGK Neede); aan de NGK Apeldoorn als predikant met bijzondere opdracht voor de evangelieverkondiging in Indonesië: A.C. Langbroek-Knoeff (Medan, Indonesië). De NGK-regio Oost heeft ingestemd met het ontslag om gewichtige redenen van ds. W.A. Scheffer, predikant van de NGK Zwolle (Zuiderkerk), per 1 januari 2019. Hij blijft beroepbaar tot 1 januari 2021.

Kernredactie

Bram Beute, Debbie den Boer, Esther de Hek (hoofdredacteur), Peter Hommes, Leendert de Jong (hoofdredacteur), Pieter Kleingeld, Erik Koning (eindredacteur), Jordi Kooiman (eindredacteur), Maarten van Loon, Karel Smouter, Geranne Tamminga, Tineke Verhoeff (beeldredacteur thema).

Brede redactie

Kernredactie plus Rob van Houwelingen, Hans Schaeffer, Peter Strating, Hans Vel Tromp.

Medewerkers

Koert van Bekkum, Ad de Boer, Eline de Boo, Els van Dijk, Han Hagg, Myriam Klinker-De Klerck, Jan Kuiper, Roel Kuiper, Almatine Leene, Bas Luiten, Jan Mudde, Dicky Nieuwenhuis, Maurits Oldenhuis, Anko Oussoren, Dingeman Quant, Wim van der Schee, Paul Smit, Jeroen Sytsma, Roel Venderbos, Maarten Verkerk, Martine Versteeg, Dick Westerkamp, Jeannette Westerkamp-Stegeman.

Redactieadres

‘t Hazeveld 115, 3862 XA Nijkerk, 033-750 67 87, redactie@onderwegonline.nl.

Lezersservice

Voor abonnementen, adreswijzigingen, opzeggingen en bezorgklachten: SPAbonneeservice, A. van Leeuwenhoekweg 34, 2408 AN Alphen aan den Rijn, 088-1102060, administratie@onderwegonline.nl.

OnderWeg in braille, grootletter en audio

OnderWeg is beschikbaar in passende leesvormen bij de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechthzienden (CBB). Neem voor meer informatie contact op met de CBB: 0341-565499.

Abonnementsprijzen

Jaarabonnement: € 52,50 (studenten € 26,25 / Europa € 89 / buiten Europa € 119).

Halfjaarabonnement € 28,75. Digitaal abonnement: € 37,50 (studenten € 18,75).

Bij automatische incasso geldt op deze tarieven een korting van 1 euro.

Proefabonnement: drie maanden gratis.

Neem voor het afsluiten van een abonnement contact op met de lezersservice (zie hierboven) of vul uw aanvraag online in op www.onderwegonline.nl.

IBAN: NL89INGB0000404945 t.n.v. Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Persvereniging

OnderWeg is een uitgave van de Gereformeerde Persvereniging OnderWeg.

Informatie: Marga van Gent-Petter (secretaris), persvereniging@onderwegonline.nl.

Bestuur Persvereniging

Bernard Bos, Marga van Gent-Petter, Aad Lootens, Roel de Ruiter, Hillie van de Streek en Tjirk van der Ziel.

Adverteren

Nico Postuma, 06-139 959 05, adverteren@onderwegonline.nl.

Zie voor de formaten, tarieven en verschijningsdata www.onderwegonline.nl/adverteren.

Vormgeving

Bredewold. Creatie, web & print. Postbus 86, 8090 AB Wezep, 038-376 33 90, fax 038-376 53 03, onderweg@bredewold.nl, www.bredewold.nl.

Technische realisatie en druk

Zalsman B.V., Steinfurtstraat 1, 8028 PP Zwolle, Postbus 1025, 8001 BA Zwolle, 038-467 00 70.

www.onderwegonline.nl

www.facebook.com/onderwegonline

www.twitter.com/onderwegonline

Jan Huijgen is onderweg van hoofd naar hart

‘Zoals een kind naar een kip kijkt, zo kijk ik naar God’

Boer en filosoof Jan Huijgen (61) begon in 1993 de Eemlandhoeve, een boerderij aan de rand van Bunschoten. Een plek waar duurzaam vlees wordt geproduceerd, maar waar mensen ook terecht kunnen voor inspiratie en ontmoeting. Huijgen zit vol plannen en ideeën. Ergens bovenaan staat het idee van een kapelletje, waar ‘de ziel tot rust en vrede mag komen, bij God’.

tekst **Elze Riemer**

Wie is Jan Huijgen?

‘Al mijn hele leven probeer ik daar een antwoord op te vinden. Wat ben ik zoekende geweest. Ik was een boerenjongen uit een dorp met sterke codes, in zowel de boeren-, familie-, kerk-, als dorpscultuur. Ik voelde me er niet thuis. Ik vluchtte in mijn hoofd, in het denken. Ik ben altijd ontzettend leergierig geweest, las alles wat los en vast zat. Ik probeerde allerlei dingen in die zoektocht naar wie ik ben, zoals promoveren en docent-zijn, maar nergens kon ik mezelf volledig in kwijt. Toen ik een jaar of 34 was ging ik er met mijn gezin een jaar tussenuit, naar Toronto (Canada). Even helemaal niks. Daar ontdekte ik mijn missie: een postmoderne boerderij, waar ik de boer en filosoof in mij kon laten samenwerken. Toch liet de vraag naar wie

ik ben mij niet los. De ideeën van mijn leermeester Dag Hammarskjöld hebben me toen geholpen. Deze tekst uit zijn boek *Merkstenen* is heel belangrijk voor mij:

“Ieder ogenblik kies je je eigen ik. Maar, kies je – jezelf? Het lichaam en de ziel hebben duizend mogelijkheden waaruit je tal van ego’s kunt bouwen. Maar slechts één ervan geeft congruentie tussen de kiezer en het gekozen. Slechts één – die je pas dan vindt als je *niet* kiest voor al die kansen op iets anders waar je nieuwsgierig naar tast, verlost door verwondering en lust, te oppervlakkig en vluchtig om verankerd te blijven in de beleving van het hoge mysterie dat leven heet en in het besef van het toevertrouwde talent dat ‘ik’ heet.”

Heb je intussen het gevoel dat je weet wie je bent?

‘Ik moest een paar keer door de malle-molen van psychische hulp heen om daar meer zicht op te krijgen. Er klopte iets niet. Ik was te onrustig, de drive om kennis te vergaren was geforceerd. Nu weet ik dat het een vlucht was, omdat ik niet naar binnen durfde te kijken. Dat besef

Jan Huijgen (1957) studeerde landbouwkunde en filosofie. In 1993 richtte hij de Eemlandhoeve op, waar hij zich bezighoudt met de vele aspecten van gezonde voedselproductie (www.eemlandhoeve.nl). Hij is getrouwd met Maaïke. Samen bezoeken ze de NGK Amersfoort-Noord en de PKN en GKv in Spakenburg.

>> *‘Thuis ging ik afkicken, van boeken’* <<

kwam pas drie jaar geleden, in Oeganda. Daar werd ik, in confrontatie met mensen die ik tegenkwam, zo’n beetje ont-hoofd: ik zakte door het vloertje van ratio en taal. Thuis ging ik afkicken, van boeken. Ik bracht ze allemaal naar de zolder en daar zat ik dan, avondenlang met mijn ziel onder de arm. Ik ging Van Goghkleurplaten inkleuren. Toen mijn hoofd tot rust kwam, kreeg ook mijn ziel meer ruimte. Nu heb ik het gevoel dat ik dichterbij mijn ziel ben dan ooit, maar daardoor voel ik me ook kwetsbaarder dan ooit.’

Dat klinkt als een heftig proces.

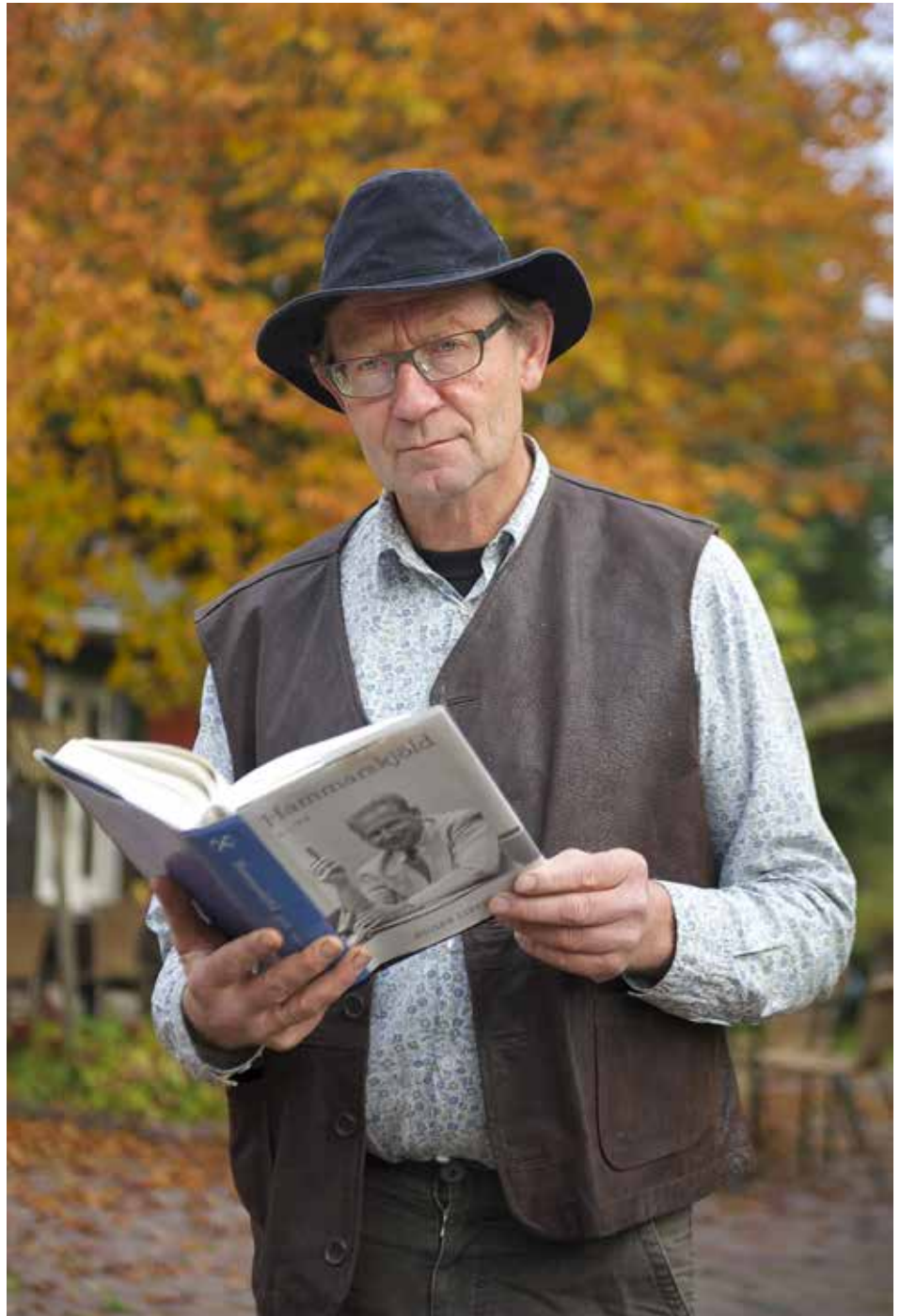
‘Ja, ik ben nu echt aan het knokken. Ook met God. Het is een weg waarin ik mijn ego en identiteit moet loslaten en dat is ongelofelijk moeilijk. Ik heb een ego opgebouwd, achteraf gezien, in confrontatie met mijn moeder. In mijn jeugdbouwde ik verdedigings- en overlevingsmechanismen op die gaandeweg mijn identiteit werden. Dat moet sneuvelen, wil ik ruimte maken voor wat God echt voor mij op het oog heeft: die congruentie tussen de kiezer en het gekozene. Het is het afsterven van de oude mens en de opstanding van de nieuwe mens. Dat is een sodemieterse klus. Ik neem mijn petje af voor gelovigen die die weg gaan en zo vruchtbaar worden.’

Wat is, in de woorden van Dag Hammarskjöld, jouw toevertrouwde talent?

‘Ik mag vijf tot tien jaar vooruitkijken. Als het gaat om de toekomst, zie en voel ik dingen die de meeste mensen niet voelen en zien. Ik ben actief in het landbouw- en voedseldomein en ik zie dat de verkeerde kant opgaan. Amazon, het op twee na waardevolste bedrijf ter

wereld, heeft in 2017 de supermarktketen Whole Foods opgekocht voor 13,7 miljard dollar en direct de voedselprijzen verlaagd. Dat is een gevaarlijke ontwikkeling, die potentieel de hele markt kan

verpesten, door het effect dat dit heeft op de bodem, de biodiversiteit, de boeren en – via beroerd voedsel – ook ons lichaam. Daar moeten we echt wat aan doen. Ik ben nu vooral bezig om iedereen

Jan Huijgen: ‘Ik heb nu het gevoel dat ik dichterbij mijn ziel ben dan ooit, maar daardoor voel ik me ook kwetsbaarder dan ooit.’ (beeld Frans Kanters)

>> *Ontmoeting*

wakker te schudden. Het raakt aan het profetische, dat Kees van Ekris recent zo goed benoemde in zijn proefschrift. Het gaat over hoe het destructieve geïnter-rumpeerd moet worden en hoe je je gemeenschap daarop voorbereidt.'

Is dit een roeping die je altijd hebt gehad?

'Ik zag het wel, maar het daalde niet af naar mijn hart. Ik dwaalde om mijn hart heen. Nu is dat anders, zit alles dichterbij mijn ziel. Ik was verslaafd aan denken, daarmee kon ik de illusie van grip over-eind houden. Ik zie dat bij veel kerkelijke mensen, dat het cognitieve een vlucht wordt. Maar het is juist loeichristelijk om je eigen angsten en tekortkomingen onder ogen te zien. Nee, leuk is dat niet. Het is voor mij nu echt een rotweg, omdat er ook een heleboel oude pijn naar boven komt.'

Wat betekent God hierin voor jou?

'Ik heb tien jaar niet Bijbelgelezen, omdat ik alleen maar met mijn ratio las, terwijl het een heilig boek is. Als ik las, had ik altijd één of andere theologische theorie in mijn achterhoofd. Dat past niet. Mijn ratio moet zich voegen in de eerbied voor God, niet andersom. Sinds de Oegandareis mag ik weer heel stiekem Bijbellezende, onder de dekens bijna. Dit alles raakt me echt. Het voelt alsof ik een nieuwe wereld betreed, en ik kan er nog niet mee omgaan. Ik voel me te kwetsbaar, te kapot, gebroken tot op het bot, maar raadselachtig genoeg komt er tegelijkertijd een enorme kracht vrij.

>> *'Ik mag weer heel stiekem Bijbellezende, onder de dekens bijna'* <<

(beeld Marja Willems)

"There's a crack in everything, that's how the light gets in", zingt Leonard Cohen, of in de woorden van Sela: "adembenemend, onnoembaar aanwezig, ontroerend dichtbij". Beter kan ik het niet zeggen. Ik denk dat ik me nu midden in het louterende vuur van Gods liefde bevind, die al die oude cisternen leeg brandt – zoals Johannes van het Kruis het zegt. Dat doet pijn.'

Kun je hierin ook schuilen bij God?

'Ik vind dat moeilijk. Ik knok op dit moment meer met Hem dan dat ik me aan Hem kan toevertrouwen. Ik ken de taal, dat ik geaccepteerd en geliefd ben, maar het vindt nog geen weerklank in mijn hart. Het lukt mij nu nog niet om vrede en overgave te vinden. Misschien zitten er toch nog oude angsten, voor wat Hij na die overgave op mijn ziel legt. Maar ik heb een groot troostwoord dat ik altijd in mijn hart bewaar: God forceert niet, Hij lokt. Hij gaat met mij zijn weg, stapje voor stapje, als een éénjarig kindje dat leert lopen.'

Waar verlang je ten diepste naar?

'Ik heb veel over verlangen gelezen, maar als je het me nu zo vraagt dan zou ik het niet weten. Diep in een mens zitten verlangens naar vrede, erkenning, gezien worden. Soms kunnen die verlangens mij ook in alle heftigheid overvallen. Er was hier eens een KloosterBoerderijFestival, met een kapelviering. Ik gun iedereen het koninkrijk van God, maar zelf blijf ik liever aan de deur staan om mensen binnen te laten – zo'n gevoel overspoelt me dan. Aanvaarden dat ook ik mag binnenkomen, dat vind ik nog zo moeilijk.'

Je voelt je 'gebroken tot op het bot'. Hoe dan nog te leven?

'Ik heb een kleinkind van bijna een jaar en ik zit nieuwsgierig te kijken naar hoe zij rondkijkt. Hoe zij naar een kip kijkt, vol verwondering. Dat ben ik opnieuw aan het leren en voelen. Ik voel aan de ene kant rouw, omdat ik dat van binnen niet ken, omdat ik voor mijn gevoel zestig jaar langs het echte leven heen heb

>> *‘Als ik thuis lekker bij het haardvuurtje zit, dan is het goed’* <<

geleefd. Aan de andere kant ben ik ontzettend dankbaar dat ik via zo'n kind mag afkijken wat leven is. Het is heel dubbel. Gevoelens die ik zo fundamenteel niet heb meegemaakt, krijgen nu de ruimte. Zo diep zit kennelijk die vervreemding van mijzelf en daarom misschien ook van God. Zoals een kind naar een kip kijkt, zo kijk ik naar Hem. Verwonderd en gefascineerd, maar tegelijkertijd inschattend of ik Hem wel kan vertrouwen.'

Wat zie je als het 'echte' leven?

'Waar je lichaam en ziel samenkomen, om te genieten, te verwonderen, vrij te zijn. Onbevangen als een kind de wereld tegemoet treden. Bij de Joden zie je dat ook; zij durven nog vreugde te uiten, te dansen, uitgelaten te zijn. Dan zie je dat religie zo veel meer componenten heeft dan alleen dat rationele. Die zijn wij in het Westen kwijtgeraakt. Daarom wenden we ons nu uit alle macht tot oosterse religies, om weer een beetje met onze ziel en ons lijf in contact te komen. Terwijl het echt ook in het christendom zit. Maar als je daar uiting aan geeft – door bijvoorbeeld uitbundig te gaan dansen – word je voor gek verklaard.'

Waar kun je thuiskomen?

'In ons huis. Dat is ook best een worsteling geweest. De optater die ik in mijn jeugd heb gehad, heb ik doorgegeven aan mijn kinderen. Gelukkig kunnen we daar nu over praten. Ik heb vergeving kunnen vragen voor de keren dat ik niet de vader was die ze nodig hadden. Ik heb diep respect voor mijn vrouw, dat ze mij door alles heen trouw is gebleven. Dus als ik thuis lekker bij het haardvuurtje zit, dan is het goed.'

En de toekomst?

'Op de boerderij hebben we een mooie plaat hangen: "You don't have to fight for a place at the table" – iconisch voor onze hoeve, maar ook voor mezelf. Hoe ik me verder zal ontwikkelen weet ik niet. Ik laat het over me heen komen. Hopelijk durf ik het aan om het echte leven te gaan leven.'

Elze Riemer is journalist en godsdienstwetenschapper.

>> *Column*

Bestaan vrouwen (en mannen)?

De indeling van de mensheid in mannelijk en vrouwelijk is helemaal fout. Weg met het onderscheid dat kinderen al vanaf de babytijd wordt aangepraat, dat ze een jongen of een meisje zijn. Iedereen mag het zelf kiezen. Leve de vrijheid! Ik heb het over de nieuwe mode op het gebied van identiteit en seksualiteit. Onder jongeren grijpt die zo snel om zich heen, dat er soms in één schoolklas meerdere kinderen zitten die menen dat ze transgender zijn.

Wie nog bedenkingen heeft, zal ervaren dat die vrijheid snel grenzen kent. Je bent bekrompen als je niet meewerkt aan de emancipatie van weer een onderdrukte groep. Met opnieuw het argument dat mensen lijden onder de afwijzing door de maatschappij, en daardoor komen tot verslavingen of zelfmoord. Als we hun zelfgekozen identiteit accepteren, zal het beter gaan. Deze stelling wordt niet door empirisch bewijs ondersteund, maar dat maakt niet uit.

>> *‘Het is een dwaalweg om mee te gaan in hun gevoel’* <<

Het komt voor dat het geslacht bij de geboorte in eerste instantie niet duidelijk is. Over deze interseksualiteit heb ik het nadrukkelijk niet. Dat is een handicap die veel liefde en zorg, en soms een operatie vergt. Maar er zijn ook mensen die 'voelen dat ze in het verkeerde lichaam zijn geboren'. Mensen waarvan elke cel in hun lichaam verkondigt dat ze man of vrouw zijn, maar die dat niet zo ervaren. Ook zij hebben recht op liefdevolle zorg. Maar het is een dwaalweg om mee te gaan in hun gevoel door in gezonde lichamen te snijden.

Zo kon een tot vrouw omgebouwde man in de vechtsport alle geboren vrouwen verslaan, omdat ze (?) nog steeds de mannelijke lichaamsbouw mee had. We gaan dit vaker zien: dat de geschapen werkelijkheid botst met wat mensen ervan maken. De prijs wordt betaald door de mensen die straks ontdekken dat ze niet zijn beschermd tegen zichzelf, toen ze te jong waren om hierover te kunnen beslissen. En die verder moeten leven in een misvormd lichaam en met een geschonden zelfbeeld. Ideeën hebben gevolgen, foute ideeën hebben slachtoffers.

Dick Westerkamp is emeritus predikant van de Lichtboog (NGK) in Houten.

Breng niet een boodschap, deel je leven

Sommigen vragen zich af of catechisatie geven aan tieners nog wel zin heeft. Is het voor kerken nog de moeite waard om te investeren in catechese? Wat zijn de opbrengsten ervan? Hans Meerveld deed onderzoek naar catechisatie en we kunnen veel leren van zijn bevindingen.

tekst **Anko Oussoren**

‘De catechese is ziek’, werd meer dan vijftien jaar geleden gezegd. Toen al werd geconstateerd dat er steeds minder catechisanten zijn en dat het steeds moeilijker wordt om geloofskennis over te brengen. De jongeren zijn ik-gericht

en laten zich niet meer sturen door wat gebruikelijk is. Maar kun je dan zeggen dat de catechese ziek is? Zeg je dan niet impliciet dat jongeren vandaag ziek zijn? Is niet eerder ons systeem ziek?

Strategieën

Voor zijn proefschrift *Opbrengsten van jongerencatechese* deed Hans Meerveld onderzoek naar de opbrengst van jongerencatechese in vier catechesepraktijken van protestante geloofsgemeenschappen. In geen van de praktijken lukte het om systematisch kennis over het christelijke geloof en over de leer van de kerk over te dragen. We moeten dan ook afstappen van het idee dat het in de catechese om ‘lessen’ gaat. Deze vorm van catechese sluit niet aan bij tieners. Groeien in inzicht is niet hun eerste behoefte. Daardoor kan het beeld ontstaan dat tieners dan maar geëntertand moeten worden, omdat ze niet willen leren. Maar zo is het niet. Ze kunnen prima leren, als ze er de zin maar van inzien. Meerveld pleit dan ook voor het gebruik van verschillende strategieën. Tijdens de catechese moet er gezocht worden naar een combinatie van:

- *overdracht* – waarin de inhoud van het geloof centraal staat;
- *voorbeelden* – vanuit de levens van de catecheten zelf;
- *confrontatie* – waarin jongeren uitge-

Agenda

- 17 januari: Nieuwjaarsevent Missie Nederland met presentatie van de jeugdwerktrends 2019. Meer info: goo.gl/8FSpMd.
- 18-19 januari: Jeugdleidersconferentie 2019. Meer info: www.jeugdleidersconferentie.nl.
- 20-27 januari: PrayerNight & Week van Gebed. Meer info: www.missienederland.nl/organiserenbijeenkomsten-weekvangebed.
- 30 januari: Geloof in het gezin organiseert met de CHE voor ambtsdraggers het symposium ‘Heilige Huizen’. Met lezingen van Jos de Kock over geloofsopvoeding en prediking, en van Laurens Snoek over opvoeding en pastoraat en veel workshops. Meer info: www.geloofinhetgezin.nl/symposium.
- Voorjaar 2019: *To get there young*, trainingstour over het jeugdwerk voor de 3G-kerken. 31 januari in Assen, 7 februari in Haarlem, 7 maart in Ede en 21 maart in Goes. Meer info: www.praktijkcentrum.org/3g-trainingstour.
- 8-9 februari: Winterconferentie NewWine. Meer info: www.new-wine.nl.

	Antwoord van de samenleving	De gebrokenheid van de realiteit...	Gods antwoord
Wie ben ik? <i>Identiteit</i>	Kies voor geluk en wees een kameleon	Ik ben niet perfect en mijn leven ook niet...	Jij bent met al je gebreken, zorgen en problemen aanvaard en geliefd door Hem
Waar hoor ik bij? <i>Gemeenschap</i>	Jij bent een vrij individu en onafhankelijk	Ik kan het niet alleen en ik voel mij eenzaam...	Jij hoort bij de gemeenschap van God, daar word je aanvaard en opgebouwd
Hoe doe ik ertoe? <i>Vaardigheden</i>	Jij moet succesvol zijn en bent zelf verantwoordelijk	Ik schiet tekort en ik faal...	Jij hebt gaven gekregen om uit te delen; God werkt door jouw zwakte heen
Wat geloof ik zelf? <i>Oriëntatie</i>	Geloof in jezelf, volg je hart en vorm je unieke ideaal	Ik kan de waarheid niet vinden in mezelf...	De Geest inspireert jou; er is een waarheid die boven jou uitgaat

Figuur 1.

daagd worden om keuzes te maken;

- *reflectie* – waarin jongeren het zich eigen maken.

Inhoud

Maar welke inhoud moet dan centraal staan, als je weet dat systematische kennisoverdracht aan tieners nauwelijks zin heeft? Ik ben een groot voorstander van het doorgeven van kennis, maar focus daar niet op bij tieners. Vóór en ná de tienerperiode komt het kennisaspect veel beter tot zijn recht. Het opdoen van kennis past beter bij kinderen van 7 tot 11 jaar. En in zijn algemeenheid kun je zeggen dat jongeren na hun zestiende tot achttiende meer gemotiveerd zijn om de diepte in te gaan, of ze nu wel of niet een keuze gemaakt hebben voor God. Ze zijn geïnteresseerd in de Bijbel, ze vragen zich af hoe dit boek zich verhoudt tot de wetenschap. Ze moeten belangrijke keuzes maken (studie, werk, partner) en vragen zich af of God hun daarin iets te zeggen heeft.

Leg het zwaartepunt van het geloofsleren daarom niet in de tienerperiode. Haal de druk van het tienerwerk. Geloofskennis kun je ook niet in een paar jaar opdoen. Geloofsleren doe je van 0 tot 100 jaar.

Vier vragen

Meerveld benadrukt dat we de werkelijkheid van jongeren als vertrekpunt moeten nemen en dat we die werkelijkheid kunnen verrijken door het bieden van nieuwe en andere perspectieven. De zoektocht van

tieners kun je samenvatten in vier vragen, die gaan over identiteit, gemeenschap, vaardigheden en oriëntatie. Eigenlijk alle onderwerpen van de puberteit zijn tot deze vragen te herleiden. De thema's die je behandelt moeten dan ook raken aan één of meer van deze vragen. Anders maak je het jezelf als catecheet knap moeilijk. Figuur 1 geeft schematisch de vier vragen weer, met daarbij de antwoorden die klinken in de samenleving, de gebrokenheid die wordt ervaren in de realiteit, en het antwoord dat God geeft.

Dragers

Naar aanleiding van Meervelds onderzoek heb ik gesproken met diverse catecheten. Er is een groep die reageert met: 'Heb ik het dan altijd verkeerd gedaan?' en: 'Dit verandert mijn beeld van catechese volledig.' Een andere groep benadrukt juist dat het nut heeft om te blijven doen wat ze al jaren doen. Deze gesprekken bepalen mij er weer bij dat het niet zo moeilijk is om een boodschap te bedenken om door te geven, een boodschap die tieners zouden moeten aannemen. Het is veel moeilijker en verrekender om onze levens met elkaar delen. Dat vraagt tijd, openheid en kwetsbaarheid. Meerveld benadrukt dat we ons ervan bewust moeten zijn dat we primair *dragere* zijn van de boodschap, veel meer dan de *brenge*rs ervan. We worden uitgedaagd om samen met tieners geschiedenis te schrijven en aan te sluiten bij het leven dat zich ontvouwt.

Is ons systeem van catechese ziek? Misschien, maar ten diepste ben ik zelf ziek. En ik leef in een gebroken realiteit. Maar ik mag leven met open handen, dankbaar dat God mij aanvaardt en mij wil gebruiken om iets van zijn liefde zichtbaar te maken aan jongeren.

Anko Oussoren is adviseur bij het Praktijkcentrum. Met bijdragen van Paul Smit en Martine Versteeg (jeugdwerkadviseurs bij het NGK Jeugdwerk).

Media/tips

- Het promotieonderzoek van Hans Meerveld, *Opbrengsten van jongeren-catechese*, is uitgegeven bij Buijten & Schipperheijn (2018).
- Wil je na het lezen van dit artikel of van het onderzoek nadenken over catechese bij jou in de gemeente, neem dan contact op via aoussoren@praktijkcentrum.org of jeugdwerk@ngk.nl.
- De nieuwe brochure 'Gemeente in ontwikkeling' geeft een toepassing van de vier vragen op de ontwikkeling van baby tot jongvolwassene. De brochure is te downloaden via www.gemeenteinontwikkeling.nl.

Laat het zwaard van het oordeel thuis

Hoe kom je in de kerk tot een goed gesprek? Er valt veel te leren van de recente Week van de Dialoog. Laat je oordelen thuis en probeer door de ogen van de ander te kijken.

tekst **Moniek Mol**

Jaarlijks wordt in november de Week van de Dialoog georganiseerd. Een prachtig initiatief, waarbij in bijna honderd steden dialoogtafels gecreëerd worden. Aan deze tafels gaan mensen in een zo divers mogelijke samenstelling met elkaar in gesprek over een bepaald onderwerp. Ze mogen hun eigen kijk op het onderwerp ventileren, maar ze worden ook gevraagd om te luisteren naar de mening van anderen. Zo ontstaan nieuwe verbindingen tussen mensen en worden nieuwe inzichten opgedaan.

Iets van het idee achter deze dialoogtafels zie je terug in de gemeente- of wijkavonden van kerken. Ik hoor mooie verhalen uit gemeenten over gespreksavonden waarop mensen de tijd hebben genomen om naar elkaar te luisteren rondom onderwerpen als krimp of veiligheid in de gemeente. Op sommige avonden heb ik mensen horen zeggen: 'Nu begrijp ik beter waarom we er zo anders in staan.' De verbinding die sommigen missen in de gemeente, wordt op zo'n avond zichtbaar en voelbaar gemaakt. Een gemeente lijkt soms misschien een groep individuen, maar op zo'n avond blijkt er meer verbondenheid te zijn dan je denkt.

De rijkdom van geslaagde gemeenteavonden zit 'm erin dat een setting wordt gecreëerd waarin gemeenteleden vrij hun zorgen, nieuwe ideeën of afwijkende meningen kunnen uiten. Het zwaard van het oordeel is thuisgelaten en er wordt een podium geboden voor ieders idee of

mening. Een soort neutrale zone, waar geen goed of fout is, maar waar mensen een persoonlijk verhaal kunnen delen.

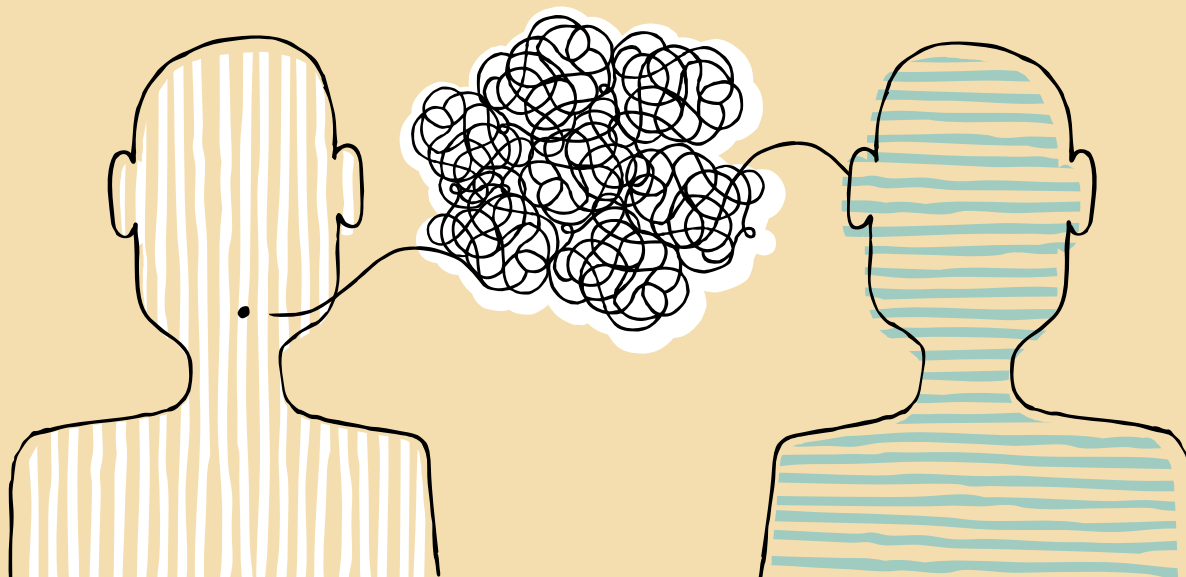
Mijn pleidooi is dat de kerk een cultuur ademt van deze ontvankelijkheid en dit oordeelvrije benaderen van elkaar. Ik wens dat we leren om naar elkaar te luisteren, door de ogen van de ander te kijken en ons eigen beeld bij te stellen.

Maat

Er is een tijd geweest dat de mores binnen de verschillende kerken redelijk duidelijk waren. We wisten waar we elkaar op konden aanspreken. De afgelopen jaren is dat in rap tempo veranderd. Of het nu gaat om vrouwen in het ambt, kerkgang of (over)dopen: vanuit een relatie met dezelfde Heer zijn we hier diverser naar gaan kijken. Voordat we het weten, nemen we de ander de maat in onze gesprekken, omdat onze persoonlijke kijk al snel als de juiste wordt gezien. Om uit die sfeer van oordelen te komen en juist van en met elkaar te leren, beschrijf ik hier vijf aandachtspunten voor het gesprek met elkaar.

1. Luisteren

Een goed gesprek staat of valt met luisteren. En echt luisteren kost ontzettend veel tijd en energie. In een gesprek buitelen allerlei gedachten, gevoelens en ideeën over elkaar heen. In plaats van de ander mijn reacties

Als je door de ogen van de ander kijkt, krijg je iets kostbaars, namelijk een nieuw perspectief.

terug te geven, is het bij luisteren de kunst (en de keuze) om meer door het perspectief van die ander te kijken. We zijn allemaal mensen met een uniek referentiekader, van waaruit we de wereld waarnemen. Het zou naïef zijn om te zeggen dat we exact weten wat een ander bedoelt of doormaakt. Door naar de ander te luisteren, krijgen we het verhaal van de ander steeds meer op ons netvlies.

2. Nieuwsgierig zijn

Nieuwsgierigheid is een belangrijke vaardigheid voor een goed gesprek. Stel de ander vragen naar het hoe en het waarom. In plaats van aan te nemen dat je wel ongeveer op de golflengte van de ander zit, stimuleert nieuwsgierigheid je om meer en meer door de ogen van de ander te kijken. Als de ander bereid is om je te laten meekijken door zijn ogen, krijg je iets kostbaars, namelijk een nieuw perspectief.

3. Stil zijn

In een gesprek is een stilte al snel ongemakkelijk. Toch kan een stilte heel heilzaam zijn, zeker in een persoonlijk gesprek. Een stilte geeft tijd aan de spreker om na te denken over wat hij heeft gezegd en over wat hij wellicht nog meer wil vertellen, terwijl de luisteraar ruimte krijgt om tot zich te laten doordringen wat er gezegd is en om na te denken over welke (open en neutrale) vraag hij kan stellen.

4. Vanuit jezelf spreken

Een belangrijk punt is dat je vanuit jezelf spreekt en niet vanuit algemeenheden. Praat in de ik-vorm in plaats van het te hebben over 'men' en 'je'. Met een algemene opmerking houd je het gesprek buiten jezelf. Daarnaast kan dat overkomen alsof je een suggestie doet over de ander.

5. Vertrouwelijk met elkaar omgaan

Vertrouwelijkheid is een laatste punt in oordeelvrij communiceren. Regelmatig hoor ik gemeenteleden zeggen: 'Dat ga ik hier niet vertellen', of: 'Als ik daar iets over mezelf moet vertellen, kom ik niet.' Er kan een cultuur in een gemeente heersen die sommigen als onveilig ervaren, zodat ze niets over zichzelf vertellen en niets over hun eigen leven delen. Dat heeft onder meer te maken met oordelen en met de ervaring dat de dingen die tegen iemand gezegd worden niet alleen bij die persoon blijven.

Als we verlangen naar een cultuur waarin we met elkaar kunnen spreken over de zaken die er werkelijk toe doen, moeten we heel zorgvuldig met elkaar omgaan. Wat iemand in een gesprek aan ons toevertrouwt, moeten we koesteren als iets heel kostbaars. Net zoals we die ander koesteren. Laten we hierin elkaar tot voorbeeld zijn!

Moniek Mol is adviseur bij het Praktijkcentrum voor onderzoek en dienstverlening in de kerken.

Wat bezielt me?

Wat mij bezielt is dat God van mij houdt. Ongelooflijk! Ik zoek bezieling om dat nog beter te kunnen ervaren. Jij ook?

Neem een proefabonnement op christelijk magazine OnderWeg.

Ga naar onderwegonline.nl/gratis

Drie maanden gratis, stopt automatisch.

Onder
weg

Inspiratie
voor
reisgenoten